

№ 1 (228)
січень
2025

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ НАУКОВО-ПРАКТИЧНИЙ ЖУРНАЛ

КОНТРОЛЬ

ISSN 2786-9016

Видається за інформаційної підтримки Державної аудиторської служби України

**СКЛАД РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ
ВСЕУКРАЇНСЬКОГО НАУКОВО-ПРАКТИЧНОГО
ЖУРНАЛУ «ФІНАНСОВИЙ КОНТРОЛЬ»**

Шкуронат Олександр Григорович — заступник Голови Держаудитслужби, кандидат економічних наук

Волянський Ігор Романович — директор Департаменту стратегічного планування, звітності та координації здійснення державного фінансового контролю Держаудитслужби

Голландс Світлана Станіславівна — в. о. начальника Відділу інформації та комунікацій з громадськістю Держаудитслужби

Брадул Олександр Михайлович — декан факультету економіки та управління бізнесом Криворізького національного університету, доктор економічних наук, професор

Кашубіна Юлія Богданівна — проректор з науково-педагогічної та виховної роботи Криворізького національного університету, кандидат економічних наук, доцент

Коваленко Юлія Михайлівна — професор кафедри фінансових ринків Університету державної фіскальної служби України, доктор економічних наук, професор

Котляревський Ярослав Вікторович — радник заступника Міністра фінансів України, доктор економічних наук, професор

Любкіна Олена Вікторівна — заступник декана з навчально-методичної роботи економічного факультету Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, доцент

Лютій Ігор Олексійович — завідувач кафедри фінансів Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України

Мельников Олександр Валерійович — головний редактор Всеукраїнського науково-практичного журналу «Фінансовий контроль», доктор економічних наук

Мігус Ірина Петрівна — проректор з наукової роботи Університету «КРОК», доктор економічних наук, професор

Рибак Сергій Олександрович — докторант Пряшівського університету в Пряшеві, доктор економічних наук, доцент

Рижаків Дмитро Андрійович — професор кафедри менеджменту в будівництві Київського національного університету будівництва і архітектури, доктор економічних наук, доцент

Рожко Олександр Дмитрович — проректор з науково-педагогічної роботи (перспективний розвиток) Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України

Рудницька Руслана Михайлівна — співкерівник українсько-голландського проекту двосторонньої співпраці Міністерств фінансів України та Нідерландів «Сприяння впровадженню державного внутрішнього фінансового контролю в Україні», кандидат економічних наук

Ткаченко Наталія Володимирівна — директор Інституту післядипломної освіти Київського національного університету імені Тараса Шевченка, доктор економічних наук, професор, заслужений економіст України

Турило Анатолій Михайлович — доцент кафедри фінансів суб'єктів господарювання та інноваційного розвитку Криворізького національного університету, доктор економічних наук

Хаджинова Світлана — заступник директора Центру паперової промисловості та поліграфії Лодзинського технічного університету, доктор хабілітований, інженер

Чугунов Ігор Якович — завідувач кафедри фінансів Київського національного торговельно-економічного університету, доктор економічних наук, професор

Шахно Альона Юрївна — завідувач кафедри економіки, організації та управління підприємствами Криворізького національного університету, доктор економічних наук, доцент

Шевчук Олег Анатолійович — перший проректор з навчально-методичної та виховної роботи Університету державної фіскальної служби України, доктор економічних наук, професор

Штангрет Андрій Михайлович — завідувач кафедри фінансово-економічної безпеки, обліку і оподаткування Української академії друкарства, доктор економічних наук, професор

Шубалий Олександр Михайлович — завідувач кафедри економіки Луцького національного технічного університету, доктор економічних наук, професор

Явор Мартін — директор Центру неперервного та компетентного моделювання Пряшівського університету в Пряшеві, доктор філософії (PhD), доцент

НАД НОМЕРОМ ПРАЦЮВАЛИ:

Директор підприємства — Андрій Зінченко

Головний редактор — Олександр Мельников

Дизайн і художнє оформлення — Юлія Попова

Відповідальність за зміст реклами несе рекламодавець.

Відповідальність за достовірність фактів, власних імен та інших відомостей несуть автори публікацій. Редакція може не поділяти погляду автора та залишає за собою право на скорочення і редагування текстів

Редакція журналу «Фінансовий контроль»:
м. Київ, вул. Малинська, 4а, корп. Лабораторний 01-4
Тел.: (067) 236 62 07
E-mail: dficontrol@ukr.net www.fincontrolnew.com.ua

СПІВЗАСНОВНИКИ:

Університет державної фіскальної служби України,
Київський національний торговельно-економічний
університет, Криворізький національний
університет, Державне підприємство
«Державне управління комплексного забезпечення»
(свідоцтво про внесення до Державного реєстру
ДК №7923 від 01.09.2023)

Всеукраїнський науково-практичний журнал
Видається з квітня 1999 року
Виходить дванадцять разів на рік
УДК 336.148

Свідоцтво про державну реєстрацію:
КВ № 23487-13327ПР від 02.07.2018®

МЕДИЦИНА :

Гроші загубили пацієнта

4

У ФОКУСІ ПЕРЕВІРКИ :

Платна медицина в наукових установах національної академії медичних наук

9

ОБОРУДКИ :

Кошти реальні — гілка метро віртуальна

14

У ФОКУСІ ПЕРЕВІРКИ :

Забута, безконтрольна, безцінна земля

16

ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ :

Трансфер наукових технологій в Україні

20

КОРИСНО ЗНАТИ :

Прибуток — це думка, гроші — це факт

26

АКТУАЛЬНА ТЕМА :

Житло військовослужбовцям: як це працює

31

АКТУАЛЬНА ТЕМА :

Про стандарти речового забезпечення національної гвардії України

34

ДЕРЖАВНІ ФІНАНСИ :

Модернізація системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі

38

НА ЗАМІТКУ :

Облік матеріалів повторного використання

45

ДЕРЖАВНА КАНЦЕЛЯРІЯ :

Урядовий бюлетень

49

ГРОШІ ЗАГУБИЛИ ПАЦІЄНТА

Державна аудиторська служба України провела державний фінансовий аудит виконання бюджетної програми 2308060 «Реалізація програми державних гарантій медичного обслуговування населення» Національною службою здоров'я України (далі — НСЗУ) та закладів охорони здоров'я, які уклали договори з НСЗУ про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій (далі — надавачі медичних послуг) за період з 01.01.2021 по 31.12.2023. Проведений державний фінансовий аудит засвідчив ряд упущень та недоліків в діяльності НСЗУ та надавачів медичних послуг, що призводить до недостатньо ефективного використання бюджетних коштів.

До основних завдань НСЗУ відноситься реалізація державної політики у сфері державних фінансових гарантій медичного обслуговування населення за програмою державних гарантій медичного обслуговування населення (програма медичних

гарантій), а також виконання функцій замовника медичних послуг та лікарських засобів за програмою медичних гарантій.

НСЗУ оперує коштами державного бюджету через програму медичних гарантій — вперше в повному обсязі вона запрацювала в Україні 01.04.2020. Програма медичних гарантій складається з пакетів послуг, визначених на підставі пріоритетів в охороні здоров'я, що були затверджені МОЗ України.

Законодавством передбачено укладання договору про медичне обслуговування населення за програмою медичних гарантій, між НСЗУ та закладом охорони здоров'я незалежно від форми власності чи фізичною особою-підприємцем, яка в установленому законом порядку одержала ліцензію на провадження господарської діяльності з медичної практики, та має відповідати умовам закупівлі, специфікаціям до медичних послуг.

За бюджетною програмою 2308060 у 2021–2023 рр. НСЗУ здійснювалася оплата надавачам медичних послуг за надання медичної допомоги населенню за договорами, укладеними відповідно до затверджених Кабінетом Міністрів України порядків.

Відповідно до зазначених порядків НСЗУ оплачує надані медичні послуги згідно з тарифами та коригувальними коефіцієнтами (які застосовуються шляхом множення), визначеними в порядках, на підставі звітів про медичні послуги, які подані надавачем медичних послуг та складені на підставі інформації, яка внесена до електронної системи охорони здоров'я (далі — ЕСОЗ), що складаються відповідно до укладеного договору в межах бюджетних асигнувань, передбачених на рік за відповідним пакетом медичних послуг.

Аудитом установлено невнесення надавачами медичних послуг до електронної системи охорони здоров'я інформації про всі проліковані випадки призводить до недоотримання закладами охорони здоров'я оплати за укладеними договорами за фактично надані послуги, а у разі застосування для оплати наданих послуг обрахованої глобальної ставки заниження оплати за договором у наступному році, що може мати наслідком надання неякісних медичних послуг через брак фінансових ресурсів.

Порядками реалізації програми державних гарантій медичного обслуговування населення за пакетами, за якими проводиться оплата за фактично надані послуги передбачено, що НСЗУ оплачує лише ті проліковані випадки, інформація про які занесена до електронної системи охорони здоров'я.

При цьому проведеними зборами інформації у надавачів медичних

послуг, які надають стаціонарну медичну допомогу хворим на туберкульоз, установлено, що лікування хворих та туберкульоз, які не мають документів, що посвідчують особу (далі — не ідентифіковані особи), в період коли фактична вартість за медичним пакетом 20 «Діагностика та лікування дорослих і дітей, хворих на туберкульоз, у стаціонарних та амбулаторних умовах» (далі — пакет 20) визначалася за пролікований випадок, не оплачувалося НСЗУ, через відсутність у надавачів медичних послуг змоги внести до ЕСОЗ інформацію про пролікований випадок таких осіб.

Відповідно до Закону України «Про протидію захворюванню на туберкульоз» та Закону України «Про подолання туберкульозу в Україні» особи, які хворіють на туберкульоз, та люди з латентною туберкульозною інфекцією мають право, зокрема, на надання безоплатної медичної допомоги та належні відповідно до санітарних норм умови перебування під час лікування у закладах охорони здоров'я

Враховуючи зазначене, а також той факт, що туберкульоз включено до Особливо небезпечних інфекційних хвороб, перелік яких затверджено наказом МОЗ України від 19.07.1995 №133, зазначені надавачі медичних послуг зобов'язані надавати амбулаторну та/або стаціонарну медичну допомогу всім особам, які звернулися до них з діагнозом туберкульоз.

Відповідно до Порядку функціонування електронної системи охорони

- здоров'я, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 25.04.2018 №411, в ЕСОЗ створюється Реєстр пацієнтів, до якого включаються такі відомості про пацієнта:

- унікальний номер запису в Єдиному державному демографічному реєстрі (у разі наявності);
- реєстраційний номер облікової картки платника податків (у разі наявності) або серія та номер паспорта (для фізичних осіб, які через релігійні переконання відмовляються від прийняття реєстраційного номера облікової картки платника податків та повідомили про це відповідному контролюючому органу і мають відмітку у паспорті);
- прізвище, ім'я, по батькові;
- дата та місце народження;
- адреса фактичного місця проживання або перебування;
- серія та номер (у разі наявності) документа, що посвідчує особу (паспорт громадянина України, тимчасове посвідчення громадянина України, свідоцтво про народження (для осіб, які не досягли 14-річного віку), посвідка на постійне проживання в Україні, посвідчення біженця, посвідчення особи, яка потребує додаткового захисту, посвідка на тимчасове проживання), орган, що видав документ, дата видачі, строк дії;
- номер телефону, адреса електронної пошти (у разі надання);
- інформація про законного представника особи (прізвище, ім'я,

по батькові, документи, що посвідчують його особу та повноваження законного представника відповідно до законодавства) (у разі наявності);

- інші відомості, визначені МОЗ.

Відповідно до Порядку ведення Реєстру медичних записів, записів про направлення та рецептів в електронній системі охорони здоров'я, затвердженого наказом МОЗ України від 28.02.2020 №587, для створення медичного запису використовується інформація з Реєстру пацієнтів.

Отже, відсутність у особи документів, необхідних для внесення її до Реєстру пацієнтів, не дає змоги надавачу медичних послуг внести інформацію про пролікований випадок до ЕСОЗ та, як наслідок, одержати відповідну оплату від НСЗУ.

Зокрема, проведеними зборами інформації у 12 надавачів медичних послуг, які уклади з НСЗУ договір за пакетом 20, встановлено факти надання у період коли оплата за надані послуги за цим пакетом здійснювалася за пролікований випадок, медичної допомоги 779 не ідентифікованим особам без оплати за ці послуги НСЗУ.

Проведеними розрахунками встановлено, що зазначені 12 надавачів медичних послуг втратили змогу одержати від НСЗУ оплату за надані послуги за пакетом 20 на суму 45,8 млн гривень.

Відсутність змоги у надавачів медичних послуг одержати від НСЗУ оплату за медичну допомогу не ідентифікованим особам призводить до спрямування частини коштів, одержаних за надання медичної допомоги особам, за якими внесено інформацію до ЕСОЗ, на покриття витрат на медичну допомогу хворим, за яких не можна одержати оплату, що ймовірно погіршує якість медичної допомоги.

Крім цього, спеціальні умови надання медичних послуг за пакетом 20 не повною мірою враховують особливості діяльності та контингент пацієнтів закладів, які надають медичну допомогу хворим на туберкульоз, а в умовах війни кількість осіб, які втратили житло і документи, буде зростати, що створить значні труднощі для закладів охорони здоров'я та може поставити їх на межу банкрутства.

Поряд з неможливістю отримати оплату за окремі надані медичні послуги із об'єктивних незалежних від надавача медичних послуг обставин окремі надавані медичних послуг нехтують своїм обов'язком визначеним нормативними документами та договорами, укладеними з НСЗУ, щодо внесення в ЕСОЗ інформації про проліковані випадки.

Так проведені заходи державного фінансового контролю та збори інформації в окремих закладах охорони здоров'я засвідчили, що через неорганізацію належного контролю керівництвом за повнотою та достовірністю внесенням лікарями до ЕСОЗ інформації про проліковані випадки окремі заклади втратили змогу одержати від НСЗУ оплату за надані медичні послуги.

Так, в одній з медичних установ виявлено випадки занесення лікарнею у 2023 р. неповної інформації про проліковані випадки до ЕСОЗ за окремими пакетами медичних за договором від 09.02.2023 №2228-E123-P000, через що лікарня

втратила змогу одержати від НСЗУ оплату за надані послуги (в межах планової суми договору) на загальну суму 3,5 млн грн, зокрема за пакетом 3 «Хірургічні операції дорослим та дітям у стаціонарних умовах» — 2,5 млн грн, за пакетом 16 «Лікування пацієнтів методом гемодіалізу в амбулаторних умовах» — 712,2 тис. грн, за пакетом 4 «Стаціонарна допомога дорослим та дітям без проведення хірургічних операцій» — 139,08 тис. гривень.

Крім того, зафіксовано випадки недоотримання протягом 2020–2023 рр. комунальним некомерційним підприємством від НСЗУ оплату за надані медичні послуги (в межах планової вартості) на загальну суму 1,1 млн гривень через невнесення до ЕСОЗ інформації про всі проліковані випадки за пакетом 8 «Медична допомога новонародженим у складних неонатальних випадках».

Так само, іншим медичним закладом у 2023 р. не внесено до ЕСОЗ повної інформації про проліковані випадки за пакетом медичних послуг 60 «Медичний огляд осіб, який організовується територіальними центрами комплектування та соціальної підтримки» через що недоотримало плати за надані послуги (в межах планової вартості) на суму 212,8 тис. гривень.

Також невнесення окремими закладами охорони здоров'я до електронної системи охорони здоров'я всіх пролікованих випадків призводить до заниження в наступних ро-

ках планової вартості за пакетами, так як вона розраховується з урахуванням кількості пролікованих випадків відповідно до даних системи ЕСОЗ за попередній рік.

З огляду на вищезазначене, незабезпечення керівниками закладів охорони здоров'я належного контролю за повнотою внесення лікарями інформації до ЕСОЗ про проліковані випадки та нехтування окремими лікарями своїми обов'язками щодо внесення медичних записів до ЕСОЗ призводить до втрати надавачами медичних послуг змоги одержати оплату за всі надані медичні послуги та до зниження планової вартості медичних послуг на наступний рік, що у багатьох випадках призводить до браку фінансових ресурсів у закладу, що впливає на якість надання медичних послуг.

Зважаючи на результати проведеного аудиту Держаудитслужба надала НСЗУ рекомендації та пропозиції вирішення питання на рівні Міністерства охорони здоров'я України щодо можливості здійснення оплати НСЗУ за надання медичної допомоги особам хворим на туберкульоз, які не мають документів, шляхом внесення відповідних змін до нормативної бази, яка регулює питання внесення інформації до ЕСОЗ про проліковані випадки.

Міністерство охорони здоров'я України констатувало факт того, що Порядком ведення Реєстру пацієнтів не передбачена реєстрація пацієнтів, які не мають документів, що посвідчують особу, і ідентифікація яких у подальшому не може бути проведена через сталу відсутність таких документів.

Також МОЗ зазначило, що надання можливості реєстрації в Реєстрі пацієнтів тих пацієнтів, які не мають документів, що посвідчують особу, без здійснення ідентифікації раніше зареєстрованих не ідентифікованих пацієнтів у подальшому, після надання їм медичної допомоги, створить підґрунтя для масових зловживань у вигляді фальшування записів про надання медичної допомоги через неможливість верифікації даних про пацієнтів, яких не було і не може бути ідентифіковано, що містяться в центральній базі даних електронної системи охорони здоров'я.

Зважаючи на вищевикладене, Міністерство охорони здоров'я України повідомило, що зазначена в аудиторському звіті рекомендація, не може бути реалізована.

Наталія Чепеленко,
головний державний аудитор
відділу державного фінансового
аудиту в галузі охорони здоров'я
Департаменту контролю
у соціальній галузі
та сфері культури

Юлія Дзигунська,
головний державний фінансовий
інспектор відділу інспектування у
соціальній галузі та сфері культури
Департаменту контролю у
соціальній галузі
та сфері культури

ПЛАТНА МЕДИЦИНА В НАУКОВИХ УСТАНОВАХ НАЦІОНАЛЬНОЇ АКАДЕМІЇ МЕДИЧНИХ НАУК

Державна аудиторська служба України провела державний фінансовий аудит виконання бюджетних програм Національною академією медичних наук України (далі — НАМНУ, Академія) і науковими установами (далі — інститути), які віднесені до її відання, за період з 01.01.2020 по 30.07.2023, який засвідчив низку упущень організаційного характеру, які негативно вплинули на ефективність та результативність використання коштів державного бюджету.

Національна академія медичних наук України є державною науковою організацією з проблем медицини та охорони здоров'я, заснованою на державній власності, яка діє відповідно до законодавства України на самоврядній основі.

Установи, які належать до відання Академії, мають базу для надання спеціалізованої медичної допомоги, яка надається у разі складного або тяжкого захворю-

вання, яке потребує особливо складних методів діагностики та лікування.

Нині до складу Академії входять наукові установи, що розміщені у містах Києві, Львові, Дніпрі, Одесі та Харкові.

Зазначені установи фінансуються коштом державного бюджету через головного розпорядника бюджетних коштів — Академію.

Надання високоспеціалізованої медичної допомоги та впровадження нових ефективних методів діагностики та лікування захворювань потребує значних фінансових затрат.

При цьому фінансування інститутів на надання спеціалізованої медичної допомоги не забезпечено на належному рівні, що не сприяє належному забезпеченню всім необхідним пацієнтів, а також змушує інститути шукати різні джерела покриття витрат на здійснення своєї діяльності.

Аудитом встановлено, що Академія не вжила заходів щодо організації розроблення єдиної політики у сфері надання інститутами платних послуг, що не забезпечує збільшення надходжень до спеціального фонду інститутів, що належать до сфери управління Академії, та змушує їх керівників шукати додаткові джерела надходжень до спеціального фонду.

На законодавчому рівні постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання впровадження та реалізації нового механізму фінансового забезпечення надання третинної (високоспеціалізованої) медичної допомоги в окремих науково-дослідних установах Національної академії медичних наук України» від 03.03.2021 №181 урегульовано питання надання платних медичних послуг лише для восьми інститутів, учасників нового механізму фінансового забезпечення надання спеціалізованої медичної допомоги.

Зокрема державні установи НАМНУ: Національний інститут серцево-судинної хірургії ім. М. М. Амосова, Національний центр «Інститут кардіології ім. акад. М. Д. Стражеска, Національний інститут хірургії та трансплантології ім. О. О. Шалімова, Інститут нейрохірургії ім. А. П. Ромоданова, Ін-

ститут травматології та ортопедії, Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка, Науково-практичний центр ендovasкулярної нейрорентгенохірургії та Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського.

Для решти інститутів, підпорядкованих Академії, які надають спеціалізовану медичну допомогу в клініках та поліклініках, порядок надання платних медичних послуг на законодавчому рівні не визначений.

Так, відповідно до ст. 18 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» заклади охорони здоров'я можуть використовувати для підвищення рівня якості медичного обслуговування населення кошти, отримані від юридичних та фізичних осіб, якщо інше не встановлено законом.

Крім цього, Концепція реформи фінансування системи охорони здоров'я, схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 30.11.2016 №1013-р, передбачає можливість запровадження механізму часткової офіційної співоплати пацієнтами за надані послуги.

Відповідно до ст. 49 Конституції України держава створює умови для ефективного і доступного для всіх громадян медичного обслуговування. У державних і комунальних закладах охорони здоров'я медична допомога надається безоплатно. Однак, Закон України «Основи законодавства України про охорону здоров'я» визначає порядок надання та обсяги безкоштовної медичної допомоги, та у разі обмеженого фінансування, можливість надання державними та комунальними закладами охорони здоров'я платних медичних послуг.

На сьогодні на державному рівні урегульований порядок надання платних медичних послуг закла-

дами охорони здоров'я, які уклади договори з Національною службою здоров'я України, зокрема, визначено, що у разі самозвернення пацієнта (крім екстреної медичної допомоги), тобто без направлення сімейного лікаря, медична допомога надається за плату.

Інститути, підпорядковані Академії, мають широкий спектр поліклінічних послуг, а саме: консультації лікаря, діагностичні та лабораторні дослідження тощо, за якими можуть звертатися пацієнти за відсутності направлення сімейного лікаря та готові здійснити оплату за надану медичну послугу.

При цьому, Академія, як орган управління, не забезпечило організацію розроблення порядку надання інститутами платних медичних послуг, а саме: не визначено підстави надання медичної допомоги безкоштовно та за плату, через що в інститутах не затверджені тарифи на платні послуги та відсутні відповідні надходження до спеціального фонду.

Однак, через обмежене фінансове забезпечення в інститутах, підпорядкованих Академії, попри встановлене Конституцією України необмежене право на безоплатну медичну допомогу, з пацієнтів вимагається у переважній більшості випадків додаткова оплата різними способами (або у вигляді так званих благодійних внесків, або шляхом вручення пацієнту чи його близьким списку «того, що потрібно для лікування» у зв'язку з відсутністю тих чи інших лікарських засобів).

Крім цього, деякі інститути мають розроблені та затверджені положення про надання платних послуг і тарифи на них не використовують їх для забезпечення додаткових надходжень до спеціального фонду.

Так, ДУ «Національний інститут фтизіатрії і пульмонології ім. Ф. Г. Яновського НАМНУ» при наявних затверджених тарифах на надання платних медичних послуг пацієнтам за самозверненням, зокрема консультацій лікаря-алерголога, проведення електрокардіограм і спірографій, надходження до спеціального фонду коштів від надання таких послуг не було. Однак, дослідженням журналів проведених консультацій лікарями алергологами, журналів проведених ЕКГ, спірометрій встановлено факт надання таких послуг. Отже, інститут недоотримав надходжень до спеціального фонду.

Слід зазначити, що відповідно до пояснень лікарів їм не було відомо про наявність в інституті тарифів на платні послуги та порядок їх надання.

Також аудитом встановлено, що при багатьох інститутах створені благодійні фонди (деякі з них знаходяться в приміщеннях інститутів на правах орендаря), до яких більшість пацієнтів сплачують внески.

Зокрема, при ДУ «Інститут травматології та ортопедії Національної академії медичних наук України» створено «Благодійний фонд сприяння розвитку Інституту травматології та ортопедії», при ДУ «Інститут

отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМНУ» — БО БФ «РІНО-АРТ», при ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології, клінічної та регенеративної медицини ім. акад. М. Д. Стражеска НАМНУ» — ГО «Кардіологічний фонд ім. М. Д. Стражеска», при ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМНУ» — БО БФ «Сприяння розвитку ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМНУ».

Створені при інститутах благодійні фонди надають інститутам благодійну допомогу у грошовій формі, оплачують наданні інституту послуги та ремонти приміщень і обладнання, а також передають інститутам медикаменти та основні засоби. При цьому неможливо дослідити, чи всі кошти, отримані благодійними фондами від пацієнтів, спрямовуються на підтримку інститутів.

Проведеним аналізом надходження коштів до спеціального фонду інститутів встановлено, що протягом 2020–2022 рр. і I півріччя 2023 р. отримана інститутами благодійна (гуманітарна) допомога від юридичних та фізичних осіб в грошовому або в натуральному вигляді становила 52,3–96,5% від загальної суми надходжень до спеціального фонду.

Так, у період що досліджувався ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад.

А. П. Ромоданова НАМНУ» отримала благодійну (гуманітарну) допомогу від юридичних та фізичних осіб на суму 86,9 млн грн, що становить 79,4% від загальної суми надходжень до спеціального фонду. Найбільше до інституту надійшло благодійної допомоги в натуральному виразі від БО БФ «Сприяння розвитку ДУ «Інститут нейрохірургії ім. акад. А. П. Ромоданова НАМНУ» на загальну суму 4,8 млн гривень.

Протягом 2020–2022 рр. і I півріччя 2023 року ДУ «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМНУ» отримала благодійну (гуманітарну) допомогу від юридичних та фізичних осіб на загальну суму 27,9 млн грн, що становить 85,3% від загальної суми надходжень до спеціального фонду.

Під час збору інформації в ДУ «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка Національної академії медичних наук України» встановлено, що благодійні внески від пацієнтів надходять на рахунки інституту в незначній кількості, а майже всі благодійні внески пацієнтами сплачуються на рахунок БО БФ «РІНО-АРТ».

Крім цього, встановлено, що навіть кошти, які мали надходити на рахунок ДУ «Інститут отоларингології ім. проф. О. С. Коломійченка НАМНУ» як плата за надані послуги, зараховувалися на рахунок зазначеного благодійного фонду.

У період, що досліджувався ДУ «Національний науковий центр «Інститут кардіології, клінічної та регенеративної медицини ім. акад. М. Д. Стражеска НАМНУ» отримала благодійну (гуманітарну) допомогу від юридичних і фізичних осіб на загальну суму 133,4 млн грн, що становить 96,5% від загальної суми надходжень до спеціального фонду. Найбільше до інституту надійшло

благодійної допомоги в натуральному виразі від громадської організації «Кардіологічний фонд ім. М. Д. Стражеска» на загальну суму 6,8 млн гривень.

З огляду на викладене, за рахунок коштів благодійних фондів, створених при інститутах, здійснюються видатки на утримання інститутів, які не покриваються за рахунок коштів державного бюджету.

При цьому використанні коштів благодійних фондів не потребує проведення процедур закупівель відповідно до вимог законодавства та здійснюється поза казначейським обслуговуванням.

З огляду на викладене, через відсутність на сьогодні затвердженого порядку надання платних медичних послуг, а також визначення категорії осіб, які можуть одержати медичну допомогу в інститутах за плату, інститути основну частину надходжень до спеціального фонду забезпечують за рахунок одержаної від громадян благодійної допомоги, а не плати за послуги.

Також значна частина благодійних внесків сплачується пацієнтами до благодійних фондів, створених при інститутах, а не на рахунки інститутів, що надалі унеможливорює здійснення контролю за використанням цих коштів як з боку інститутів, так і з боку Академії як головного розпорядника бюджетних коштів.

Зважаючи на результати проведеного аудиту для усунення порушень законодавства при використанні бюджетних коштів та недопущення їх у подальшому Держаудитслужба надала Національній академії медичних наук України рекомендації та пропозиції щодо розроблення та затвердження порядку надання платних медичних послуг у всіх інститутах, які нада-

ють спеціалізовану медичну допомогу, а не лише для інститутів, що є учасниками нового механізму фінансування.

Також, з огляду на те, що за результатами аудиту надано пропозиції, до виконання яких має долучитися Міністерство охорони здоров'я України, Держаудитслужба надіслала аудиторський звіт до Міністерства охорони здоров'я України.

Міністерство охорони здоров'я України повідомило, що з метою реалізації положень ст. 18 Закону України «Основи законодавства України про охорону здоров'я», а також врегулювання питань пов'язаних з наданням платних послуг з медичного обслуговування населення, які надаються поза програмою медичних гарантій, МОЗ розроблено проект постанови Кабінету Міністрів України «Деякі питання надання послуг з медичного обслуговування населення за плату від юридичних і фізичних осіб» і направлено на розгляд до Кабінету Міністрів України.

Ольга Качинська,
заступник начальника відділу
державного фінансового аудиту
в галузі соціального захисту
населення та фондів соціального
страхування Департаменту
контролю у соціальній галузі
та сфері культури

Людмила Дяченко,
головний державний фінансовий
інспектор відділу інспектування у
соціальній галузі та сфері культури
Департаменту контролю
у соціальній галузі
та сфері культури

КОШТИ РЕАЛЬНІ – ГІЛКА МЕТРО ВІРТУАЛЬНА

Складно переоцінити роль Київського метрополітену як основної транспортної артерії Києва. За всю історію метрополітену лише одного разу метро було зупинено повністю — 18.02.2014 щоб не допустити прибічників Євромайдану до центру Києва.

Рух наземного транспорту був паралізований, з лівого берегу Дніпра на правий кияни добирались годинами, подекуди пішки.

З початком масованих ракетних обстрілів столичний метрополітен працює, як цілодобове укриття для населення.

Зважаючи на виняткову важливість сталого функціонування Київського метрополітену, фахівцями Держаудитслужби проведено державний фінансовий аудит діяльності комунального підприємства «Київський метрополітен» (далі — Метрополітен) за 2021–2023 рр.

Проте знищення документів щодо використання Метрополітеном коштів на будівництво (реконструкція, ремонт), обслуговування «синьої» гілки метро, унеможливило проаналізувати та зробити висновки про техніко-економічні та фізичні параметри (обсяги) проведених робіт.

Водночас, здійснення заходів нагляду за станом споруд Метрополіте-

ну, відповідно до застарілої інструкції 1987 року, а також відсутність проведення протягом 2021–2023 рр. капітальних та поточних ремонтів на перегоні між станціями «Деміївська» та «Либідська» могло призвести до руйнування конструкцій, що спричинило взяття Метрополітеном протягом 2023–2024 рр. додаткових зобов'язань на загальну суму 449,6 млн гривень.

Низку суттєвих проблем та недоліків виявлено під час будівництва дільниці Сирецько-Печерської лінії метрополітену на житловий масив Виноградар від станції «Сирець» до станції «Проспект Правди».

Так, недостатнє реагування Метрополітену та Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації) на ситуацію, що склалася, в частині відсутності контролю за дотриманням законодавства під час використання коштів на вказане будівництво, призвело до призупинення його будівництва та утворення простроченої заборгованості на суму 3 957,8 млн гривень.

А перераховані протягом 2021–2023 рр. Метрополітеном підрядні організації — АТ «Київметробуд» 206,0 млн грн, останнім використано на витрати, що не пов'язані з ро-

ботами з будівництва дільниці Сирецько-Печерської лінії.

Варто нагадати, що у грудні 2018 р. цьому ж підряднику було перераховано 2 588,0 млн грн на будівництво дільниці Сирецько-Печерської лінії метрополітену на житловий масив Виноградар. Зазначені кошти протягом 2018-2019 рр. використовувались на будь що, але не на будівництво гілки метрополітену.

За вказані кошти оплачувались аудиторські, юридичні, консультаційні послуги. Страхувались фінансові ризики а також надавались безвідсоткова поворотна фінансова допомога іншій юридичній особі.

Крім того, у 2019 р. АТ «Київметробуд» замість того, щоб скерувати отримані кошти на будівництво, вирішило покласти 1 700,0 млн грн на банківські рахунки у ПАТ АБ «Укргазбанк». Такий собі інвестиційний бізнес на бюджетних коштах.

Монопольне становище АТ «Київметробуд» у певному сегменті будівельного ринку протягом тривалого часу (понад 10 років) та відповідно відсутність конкуренції під час будівництва об'єктів метрополітену, спеціальних підземних споруд та тунелів в результаті призвело до критичного стану важливої складової транспортної інфраструктури м. Києва (метрополітену).

Природно, що за таких обставин будівництво гілки метро зупинилось, внаслідок чого вартість будівництва зросла на 250% (з 5,9 до 13,9 млрд грн). Ну і не забуваємо про додаткові витрати на коригування проєкту будівництва — «лише» 69,4 млн грн. Ось вам і реальна вартість недолугих управлінських рішень — понад 8 млрд грн бюджетних коштів.

Виникає питання, ну навіщо Метрополітену разом із АТ «Київметробуд» поспішати з будівництвом так необхідної для громади Києва гілки метро? Вартість будівництва зростає, грошенята капують — про краще і годі мріяти непорядним ділкам.

А ще відсутність двох нових станцій («Мостицька» та «Проспект Правди») позбавило населення цілодобових укриттів, які б могли рятувати життя киян під час ракетних обстрілів Києва.

Використовуючи математичні терміни, за таких обставин ймовірність завершення будівництва лінії метро на Виноградар в найближчій перспективі прагне до нуля.

Проте не лише одними гілками метро обмежується коло виявлених прорахунків та недоліків.

Так, для модернізації власних систем діяльності Метрополітену придбано обладнання, яке протягом тривалого часу не було змонтовано та не використовується, що призвело до відволікання власних коштів на суму 219,1 млн гривень.

Неефективність дій при формуванні очікуваної вартості закупівлі транспортно-експедиторських послуг з організації міжнародного транспортування 60 вагонів метрополітену з м. Варшава (республіка Польща) до м. Київ (Україна) призвело до збільшення витрат Метрополітену на 84,4 % від суми сплачених власних коштів, що становить майже 160,0 млн гривень.

Неефективне та нераціональне використання власних та бюджетних коштів на суму 70,7 млн. грн засвідчило придбання Метрополітену у постачальників та виконавців робіт товарно-матеріальних цінностей за цінами, більшими порівняно із закупівельними, та які перевищують середньорозраховані ціни.

За результатами аудиту надано дієві пропозиції, як Метрополітену, так і Департаменту транспортної інфраструктури виконавчого органу Київської міської ради (Київської міської державної адміністрації).

Василь Міхневич,
заступник директора Департаменту
контролю у галузі ЖКГ,
інфраструктури та зв'язку

ЗАБУТА, БЕЗКОНТРОЛЬНА, БЕЗЦІННА ЗЕМЛЯ

Так чи інакше, земля — це найбільший актив Юр'івської громади Павлоградщини Дніпропетровської області, державний фінансовий аудит бюджету якої проведено у 2024 р. Від землі вона отримує більшість своїх надходжень, як у вигляді податків та орендної плати, так і від сільськогосподарських підприємств у вигляді інших податкових надходжень.

«ЗАБУТА» ЗЕМЛЯ

Варто здійснити невеликий екскурс в історію, оскільки вже тоді посадовці новоствореної громади «загубили» землі.

Теперішні межі Юр'івської селищної територіальної громади склалися у два етапи: під час утворення у 2017 р. шляхом об'єднання Юр'івської селищної ради та Жемчужненської, Олексіївської, Преображенської, Чернявщинської сільських рад і входженням до складу громади у 2020 р. Варварівської селищної громади, Новов'язівської, Новоіванівської та Чаплинської сільських рад.

Аналіз інформації щодо власності вищевказаних територіальних утворень, доступної у системі YouControl, засвідчив наявність дотепер права власності на земельні ділянки вже неіснуючих рад та Юр'івської районної державної адміністрації, яка припинила своє існування у 2021 р.

Натепер за сільськими радами та районною адміністрацією, які при-

пинили діяльність, рахується 177 земельних ділянок загальною площею 1 836,9 га, з яких 12 земельних ділянок площею 42,9 га рахуються за сільськими радами, які увійшли до складу громади ще у 2017 р., тобто понад 7 років посадовцями не здійснені заходи щодо оформлення права власності.

Наразі, зі 177 земельних ділянок 39 ділянок загальною площею 442,6 га не використовуються та не підлягають об'єктивному контролю, що може призвести до їх втрати або самовільного використання.

Для прикладу, колишньою Олексіївською сільською радою за допомогою аукціону у 2016 році продано будівлю дитячого садочка, однак подальше дослідження засвідчило, що до Державного реєстру речових прав на нерухоме майно новим власником будівлі відомості не вносились та, відповідно, земельна ділянка не оформлена і плата за неї не здійснюється.

До того ж, 13 ділянок це землі сільськогосподарського призначен-

ня загальною площею 287 га, що є потенційним джерелом надходжень до місцевого бюджету від орендних платежів. Згідно з проведеним аудитором розрахунком бюджет громади з часу остаточного встановлення меж міг отримати орендних платежів від оренди ріллі на суму 781,5 тис. гривень.

З решти 138 земельних ділянок 59 використовуються відповідно до договорів оренди, укладених колишніми суб'єктами, 38 не підлягають реєстрації (невитребувані паї та землі безпідставно зареєстровані), 30 ділянок без наявного кадастрового номеру, шість ділянок використовуються на праві постійного користування та п'ять ділянок приватної власності оформлені ще до 2018 р.

Отже, «забудькуватість» посадовців не лише впливає на обсяг надходжень місцевого бюджету, а й може мати наслідком втрату земельних ділянок громади вартістю 5,5 млн гривень.

НЕКОНТРОЛЬОВАНА ЗЕМЛЯ

Наступною проблемою виявленою аудитором є фактична відсутність контролю за станом використання земельних ділянок громади.

Аналіз відкритих джерел та фактичне обстеження земельних ділянок показали, що три земельні ділянки впродовж тривалого часу використовуються без укладання договорів оренди, що є самовільним використанням землі та призводить до втрати доходів місцевого бюджету.

Одна з цих ділянок впродовж тривалого часу використовувалась юридичними особами для розміщення АЗС, при цьому ділянка не була сформована (кадастровий номер не присвоєно) та в оренду не надавалась. Згідно з відомостями з Державного реєстру речових прав

на земельній ділянці розташовано будівлі АЗС (операторна, АБП, вимощення, вбиральня). Найперші відомості у Реєстрі датовані березнем 2007 р. Від 2016 р. АЗС належала трьом юридичним особам, тобто земельна ділянка щонайменше 8 років використовувалась безоплатно та місцевий бюджет не отримував надходжень від її комерційного використання.

Дві інші земельні ділянки використовуються фермерськими господарствами. Одна для розміщення пасіки, а інша у вигляді ріллі.

Крім того, аудитором встановлено наявність земельних ділянок, на яких розташовані будівлі закладів торгівлі без оформлення договорів оренди таких ділянок.

Загалом виявлено 21 об'єкт, під якими земельні ділянки не оформлені та використовуються самовільно з метою здійснення підприємницької діяльності.

Проведений розрахунок лише по трьох земельних ділянках (враховуючи відсутність сформованих ділянок) засвідчив, що місцевим бюджетом упущено додаткових надходжень на 152,6 тис. гривень.

Крім того, аудитором встановлені випадки використання семи земельних ділянок всупереч укладеним договорам оренди, а саме: ділянки з цільовим призначенням «Для сінокосіння і випасання худоби» використовувались у якості ріллі. За разом, жодних документів (рішення сесії, технічна документація, додаткові угоди тощо), які б узгоджували використання цих ділянок не для цілей сінокосіння та випасання худоби, посадовцями не надано.

До того ж, по одній з ділянок орендна плата визначена у розмірі 1,5% від грошової оцінки земельної ділянки при тому, що подібна норма не відповідає вимогам Указу

Президента України «Про додаткові заходи щодо соціального захисту селян-власників земельних ділянок та земельних часток (паїв)», яким передбачено запровадження плати за оренду земельних ділянок сільськогосподарського призначення, земельних часток (паїв) розміром не менше 3 відсотків, визначених відповідно до законодавства вартості земельної ділянки, земельної частки (паю) та збільшення цієї плати залежно від результатів господарської діяльності та фінансово-економічного стану орендаря.

Варто зауважити, що ставка орендної плати затверджена Юр'івською селищною радою для земель з цільовим призначенням «Для сінокошіння і випасання худоби» становить 8%.

Тобто, у випадку приведення договору оренди до нормативного рівня ставки або ставки затвердженої місцевою радою, бюджет мав змогу отримати додаткові надходження за досліджений період від 21,22 до 91,95 тис. гривень.

Проведені дослідження виявили також факт утворення несанкціонованого звалища поблизу с. Чаплинка, а саме на земельній ділянці площею 5,4 га. Візуальним обстеженням встановлено наявність твердих побутових відходів на вказаній ділянці та сліди його впо-

рядкування (відбитки коліс техніки та сліди роботи відвалу), тобто на земельній ділянці фактично облаштовано полігон твердих побутових відходів, що створює небезпеку для навколишнього природного середовища та здоров'я людей.

Висновуючи з викладеного, недовірливий, а подекуди відсутній, контроль за станом використання земельних ресурсів Юр'івської громади мають наслідком упущені надходження місцевим бюджетом на понад 415 тис. грн, самовільне використання земельних ділянок та шкоду довкіллю.

БЕЗЦІННА ЗЕМЛЯ

Для забезпечення стабільно високих надходжень до місцевих бюджетів громади за використання земельних ділянок комунальної власності та для постійного підвищення рівня таких надходжень важливим є проведення належної та обґрунтованої оцінки земельних ділянок, яка має відповідати їх якісному стану та економічній привабливості.

Земельним законодавством визначені повноваження органів місцевого самоврядування щодо використання земельних ділянок, зокрема умов надання їх в оренду (строків, орендної плати, умов використання тощо).

Базою для визначення розміру земельного податку та орендної плати за земельні ділянки державної та комунальної власності є нормативна грошова оцінка земель (НГО) з урахуванням коефіцієнта індексації, інакше кажучи, розмір орендної плати за земельну ділянку напряму залежить від розміру НГО.

Необхідно відмітити, що на сьогодні по населених пунктах Юр'івської громади діє НГО проведена у 2012 р., а НГО селища Юр'івка взагалі відсутня у громаді.

Таким чином, на момент створення громади вже минуло 5 років від виготовлення НГО, а на час проведення аудиту — 12 років, отже граничний термін проведення НГО перевищено майже удвічі.

Водночас, чинним законодавством визначено, що НГО земельних ділянок, розташованих у межах населених пунктів, проводиться незалежно від їх цільового призначення — не рідше ніж один раз на 5–7 років.

Підставою для проведення оцінки земель (бонітування ґрунтів, економічної оцінки земель та нормативної грошової оцінки земель ділянок) є рішення органу виконавчої влади або органу місцевого самоврядування, однак за час існування громади таке рішення не приймалось.

Слід відмітити, що після проведення НГО земель у населених пунктах сусідніх Богданівської та Троїцької громад, зростання НГО відбулось більш ніж у тричі, виходячи з чого упущені надходження до бюджету Юр'ївської громади та наявні щорічні резерви, визначені на рівні 2,6 млн грн і 0,7 млн грн відповідно.

МОЖНА НЕ ПЛАТИТИ, ЯКЩО НЕ ХОЧЕШ

Ще однією проблемою за результатами аудиту визначено недовірливий контроль за станом виконання договорів оренди земельних ділянок, зокрема своєчасністю надходження орендних платежів.

Відповідно до ч. 1 ст. 67 Конституції України кожен зобов'язаний сплачувати податки і збори в порядку і розмірах, встановлених законом.

Орендна плата є найважливішою економічною складовою земельних правовідносин, вона входить до складу плати за землю та згідно зі ст. 21 Закону України «Про оренду землі» визначається як «платіж, який орендар вносить орендодавцеві за користування

земельною ділянкою згідно з договором оренди землі».

Дослідження договорів оренди землі, укладених з орендарями, та відомостей щодо надходження орендної плати, засвідчило наявність заборгованості з орендної плати упродовж усього дослідженого періоду зі сталою негативною динамікою. Податковий борг юридичних осіб зріс з 5 тис. грн у 2019 р. до 106 тис. у 2024-му, а борг фізичних осіб з 408 до 874 тис. грн. Це кошти, які місцевий бюджет не отримав своєчасно та, відповідно, не використав на виконання бюджетних програм соціально-економічного розвитку громади.

Виходячи з умов договорів, невнесення орендної плати у строки, визначені договором у 10-денний строк передбачає штраф у розмірі 100 відсотків річної орендної плати. Загалом штрафи за не своєчасне внесення орендної плати мали скласти майже пів мільйона гривень.

Заразом, законодавство передбачає можливість припинення договору оренди землі у судовому порядку, зокрема і через невнесення орендної плати.

Попри це, жодних дій з боку посадових осіб щодо своєчасного надходження орендної плати не було, окрім направлення до боржників повідомлень, які, як бачимо зі зростання заборгованості, не дали необхідного результату.

Земля може дати громаді все необхідне для її існування, якщо підійти до неї з розумінням і бути зацікавленим у розвитку та ефективній роботі. Натомість, знехтувавши увагою до неї, матимемо проблеми аналогічні до проблем Юр'ївської громади.

Володимир Риб'янець,
заступник начальника відділу
контролю у галузі промисловості,
енергетики, транспорту, фінансових
послуг, ЖКГ, інфраструктури та
зв'язку Управління Північно-східного
офісу Держаудитслужби
в Луганській області

ТРАНСФЕР НАУКОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ В УКРАЇНІ

За наявності обмежених фінансових ресурсів держава створює умови для фінансування науково-дослідних, дослідно-конструкторських робіт із різних джерел.

Фінансування наукових досліджень здійснюється через Міністерство освіти і науки України, Національний фонд досліджень України, Національну академію наук України та галузеві академії наук України, а також через надання грантів міжнародними організаціями або виконання досліджень на замовлення інших суб'єктів господарювання.

За даними Державної служби статистики України витрати на наукові дослідження і розробки в державному секторі діяльності у 2021 р. склали понад 8,0 млрд грн, 2022 — понад 6,7 млрд грн. та у 2023-му — понад 7,1 млрд гривень.

Метою наукових досліджень є всебічне вивчення об'єкта, явища або процесу та впровадження

у практику корисних і необхідних для суспільства результатів. Нові наукові результати вчені отримують в процесі виконання фундаментальних або прикладних наукових досліджень.

Як визначено Законом України «Про науку і науково-технічну діяльність в Україні» науково-технічний (прикладний) результат — це одержані під час проведення прикладних наукових досліджень, науково-технічних (експериментальних) розробок нові або істотно вдосконалені матеріали, продукти, процеси, пристрої, технології, системи, нові або істотно вдосконалені послуги, введені в дію нові конструктивні чи технологічні рішення, завершені випробування, розробки, що впроваджені або можуть бути впроваджені в суспільну практику. Науково-технічний (прикладний) результат може бути у формі ескізного проекту, експериментального (дослідного) зразка

або його діючої моделі, конструкторської або технологічної документації на науково-технічну продукцію, дослідного зразка, проекту нормативно-правового акта, нормативного документа або науково-методичних документів тощо.

Отримані науково-технічні (прикладні) результати досліджень вважаються придатними для набуття права інтелектуальної власності на них, якщо вони є новими і придатними для промислового використання. Тобто процес перетворення результатів науково-технічної діяльності на товар і подальша їх реалізація є комерціалізацією інтелектуальної власності, отриманої в результаті наукових досліджень.

В Україні сформована організаційна структура, що забезпечує діяльність у сфері охорони інтелектуальної власності. Є також нормативно-правова база, запроваджені механізми реалізації правових норм, в тому числі щодо комерціалізації та передачі технологій, які є важливим елементом ефективної системи інтелектуальної власності.

З метою визначення правових, економічних, організаційних та фінансових засад державного регулювання діяльності у сфері трансферу технологій, що спрямовані на забезпечення ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічності виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології та (або)

їх складові на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері прийнято Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» (далі — Закон).

Згідно з цим Законом трансфер технології — це передача технології, яка оформляється шляхом укладення між фізичними та (або) юридичними особами двостороннього або багатостороннього договору, яким установлюються, змінюються або припиняються майнові права та обов'язки щодо технології та (або) її складових. Тобто, це процес, під час якого автор розробок передає право на їх використання третій стороні.

До об'єктів технологій належать наукові та науково-прикладні результати, об'єкти права інтелектуальної власності (винаходи, корисні моделі, твори наукового та технічного характеру, комп'ютерні програми, комерційні таємниці), ноу-хау, в яких відображено перелік, строки, порядок та послідовність виконання операцій, процесу виробництва та (або) реалізації і зберігання продукції тощо.

Статтею 4 Закону визначено суб'єктів трансферу технологій, зокрема до них належать:

- уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій,

уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, інші центральні та місцеві органи виконавчої влади, органи місцевого самоврядування, а також Національна академія наук України та галузеві академії наук, які беруть участь у закупівлі, передачі та (або) використанні технологій;

- підприємства, наукові установи, організації, вищі навчальні заклади та інші юридичні особи незалежно від форми власності, що створюють та (або) використовують технології та (або) їх складові, і яким належать або передаються майнові права на використання об'єктів права інтелектуальної власності, що є складовими технологій;
- фізичні особи, які безпосередньо беруть участь у створенні, трансфері та застосуванні технологій та (або) їх складових, надають необхідні для цього інформаційні, фінансові та інші послуги на всіх стадіях просування технологій та (або) їх складових на ринок.

Як визначає вказаний законодавчий акт суб'єкти трансферу технологій взаємодіють між собою шляхом: створення технологій та

(або) їх складових; обміну досвідом та інформацією про науково-технологічні досягнення; проведення консультацій з основних питань науково-технічної та технологічної політики стосовно застосування технологій та їх складових; виробництва та здійснення кооперації постачання технологій та (або) їх складових у межах договорів про їх трансфер; укладення інших цивільно-правових договорів відповідно до законодавства.

Для забезпечення виконання функцій, пов'язаних із створенням, використанням, патентуванням та ліцензуванням прав на технології та їх складові, уповноважений орган з питань формування та забезпечення реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, уповноважений орган з питань реалізації державної політики у сфері трансферу технологій, інші центральні органи виконавчої влади, Національна академія наук України та галузеві академії наук створюють у межах чисельності та фонду оплати праці структурні підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності, а також у межах своїх повноважень підрозділи з питань трансферу технологій, інноваційної діяльності та інтелектуальної власності на підприємствах, у наукових установах, організаціях та вищих навчальних закладах, що належать до сфери управління відповідного центрального органу виконавчої влади або перебувають у віданні відповідної академії наук.

Охоронним документом, що засвідчує пріоритет, авторство і права на винахід (корисну модель) є патент (патент на винахід, патент на секретний винахід, патент на корисну модель, патент на секретну корисну модель).

Патент надає його власнику наступні права:

- використовувати винахід (корисну модель) за своїм розсудом, якщо таке використання не порушує прав інших володільців патенту;
- використовувати попереджувальне маркування із зазначенням номера патенту на продукт чи на упаковці продукту, виготовленого із застосуванням запатентованого винаходу (корисної моделі);
- забороняти іншим особам використовувати винахід (корисну модель) без його дозволу;
- передавати на підставі договору виключні майнові права інтелектуальної власності на винахід (корисну модель) будь-якій особі, яка стає його правонаступником, а щодо секретного винаходу (корисної моделі) — тільки за погодженням із державним експертом;
- давати будь-якій особі дозвіл (видавати ліцензію) на використання винаходу (корисної моделі) на підставі ліцензійного договору, а щодо секретного винаходу (корисної моделі) такий дозвіл надається тільки за погодженням із державним експертом;
- подавати до Національного органу інтелектуальної власності для офіційної публікації заяву про готовність надання будь-якій особі дозволу на використання запатентованого винаходу (корисної моделі), крім патенту на секретний винахід (секретну корисну модель).

Слід зазначити, що право на реєстрацію винаходу або корисної моделі має винахідник, якщо інше не передбачено чинним законодавством. А право на реєстрацію службового винаходу або корисної

моделі має роботодавець винахідника, якщо інше не передбачено договором.

Зокрема, відповідно до ст. 11 Закону України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій» майнові права на технологію та (або) її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, належать установам, організаціям та підприємствам — виконавцям цих робіт відповідно до Цивільного кодексу України. Майнові права на технологію та (або) її складові, що створені у процесі виконання науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, які фінансуються за рахунок бюджетних коштів, передаються установами, організаціями та підприємствами — виконавцями органам державної влади, Національній академії наук України та галузевим академіям наук, які здійснюють фінансування зазначених науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт, з урахуванням положень Цивільного кодексу України, якщо технологію та (або) її складові віднесено до державної таємниці та в інших випадках, визначених законом.

Способи використання об'єкта права інтелектуальної власності встановлені ст. 426 Цивільного кодексу України, а саме: передбачено, що особа, яка має виключне право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, може використовувати цей об'єкт на власний розсуд, з додержанням при цьому прав інших осіб. Також встановлено, що використання об'єкта права інтелектуальної власності іншою особою здійснюється з дозволу особи, яка має виключ-

не право дозволяти використання об'єкта права інтелектуальної власності, крім випадків правомірного використання без такого дозволу, передбачених цим Кодексом та іншим законом. Умови надання дозволу (видачі ліцензії) на використання об'єкта права інтелектуальної власності можуть бути визначені ліцензійним договором, який укладається з дотриманням вимог цього Кодексу та іншого закону.

Статтею 1107 Цивільного кодексу України визначено, що розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності здійснюється:

- на підставі ліцензії на використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- ліцензійного договору;
- договору про створення за замовленням і використання об'єкта права інтелектуальної власності;
- договору про передання виключних майнових прав інтелектуальної власності та інше.

Натепер в Україні рівень комерціалізації результатів наукових досліджень мінімальний. Наприклад, за інформацією, яку надала Національна академія наук України під час проведення у неї Держаудит-службою державного фінансового

аудиту бюджетних програм, установами НАН України, мережа яких становила 167 наукових інститутів і центрів, у 2021 р. було укладено 52 договори на надання права користування об'єктами права інтелектуальної власності; 2022 — 34 договори, а у 2023-му — лише 3 договори.

До того ж існуюча система має вразливі місця, позаяк окремі володільці майнових прав та їх користувачі вважають необов'язковим виконання норми чинного законодавства. Зокрема такі проблеми в питанні комерціалізації інтелектуальної власності та трансферу технологій існують між державними установами та приватними структурами.

Наприклад, як встановлено державним фінансовим аудитом, маючи в підпорядкуванні окрему бюджетну установу — Центр досліджень інтелектуальної власності НАН України, на діяльність якої спрямовано бюджетні кошти на суму щонайменше 6,9 млн грн, і яка має здійснювати заходи з охорони прав на об'єкти інтелектуальної власності та правове забезпечення трансферу технологій в наукових установах та організаціях НАН України, аудитом встановлено факти передачі інститутами НАН України приватним структурам прав інтелектуальної власності на об'єкти, створені за рахунок бюджетних асигнувань.

Так, створений працівниками Інституту надтвердих матеріалів ім. В. М. Бакуля НАН України за рахунок бюджетних коштів та з використанням матеріально-технічної бази цієї державної установи, медичний препарат під назвою «Агнанофлюїд» фактично був зареєстрований на приватне товариство, засновниками якого стали праців-

ники цього ж інституту, що брали участь в розробці.

В результаті, створений за рахунок держави медичний препарат реалізувався та надавав прибутків приватній структурі. Тоді як інститут, витративши на наукове дослідження під час якого створено «Ag нанофлюїд» бюджетні кошти на суму близько 1,0 млн грн, будь-яких надходжень від реалізації не отримує.

Ризик втрати державою прав на об'єкт інтелектуальної власності існує і щодо іншого об'єкта інтелектуальної власності створеного Інститутом фізики НАН України.

Так, у 2021 р. на виконання науково-технічного проекту з розробки нової технології та нового типу медичних пристроїв: «Вакуумно-компресійних пристрій для лікування проникаючих поранень внутрішніх органів і запалень черевної порожнини» виділено та витрачено бюджетні кошти на суму 500,0 тис. гривень.

Як встановлено аудитом розробку було передано на впровадження в ТОВ «РАДІТЕХ», керівником якого є працівник Інституту фізики НАН України, що одночасно був науковим керівником вказаного вище проекту.

В «тісній співпраці» з ТОВ «РАДІТЕХ» Інститут фізики НАН України передавав вказаному товариству також і результати раніше створених за рахунок бюджетних коштів, і пов'язаних з виконанням вищевказаного проекту, наукових розробок. В результаті ТОВ «РАДІТЕХ», маючи в користуванні об'єкти інтелектуальної власності створені Інститутом фізики НАН України, розпочало процедуру оформлення на себе прав інтелектуальної власності на передані їй розробки.

Тобто через відсутність належного контролю з боку відповідних структурних підрозділів НАН України за використанням та збереженням об'єктів інтелектуальної власності втрачено як вказану розробку, що вартувала державі 500,0 тис. грн, так і можливість отримання надходжень від її використання.

Отже, існуюча наразі система захисту об'єктів інтелектуальної власності має достатньо прогалин, що надає можливість приватним структурам використовувати створені за рахунок бюджетних коштів наукові розробки для отримання доходів, а для наукових установ лише втратою можливості отримати додаткові надходження та покращити свою матеріально-технічну базу.

Використані джерела:

1. Цивільний кодекс України;
2. Закон України «Про науку і науково-технічну діяльність»
3. Закон України «Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій»
4. Матеріали сайту Державної служби статистики України https://ukrstat.gov.ua/operativ/menu/menu_u/ni.htm
5. Матеріали сайту <https://wiki.legaid.gov.ua/>

Юлія Прохорова,
заступник директора
Департаменту – начальник
відділу державного фінансового
аудиту в галузі сім'ї, молоді та
спорту Департаменту контролю
у галузі освіти, науки,
спорту та інформації

ПРИБУТОК – ЦЕ ДУМКА, ГРОШІ – ЦЕ ФАКТ

А. Рапопорт

Сьогодення зумовлює потребу в розробленні нових підходів управління державними підприємствами, використання нового інструментарію регулювання їхньої діяльності. Нагальним питанням державного фінансового управління та контролю є перегляд усталених критеріїв оцінки ефективності функціонування державного сектору економіки, заміна рішень, які вже не приносять очікуваного ефекту, застосування сучасних технологій публічного менеджменту.

На сьогодні одна з головних цільових функцій фінансового управління в державному секторі економіки — забезпечення прибутковості чи принаймні окупності діяльності державних підприємств — не завжди реалізується.

Результат фінансових операцій загалом по підприємству безпосередньо пов'язаний із його фінансовою стійкістю.

На думку закордонних аналітиків, фінансовостійкою є компанія, чиї доходи стабільно перевищують витрати, котра може вільно маневрувати грошовими коштами з метою їх ефективного використання, не допускає невиправдано високої дебіторської й кредиторської заборгованості, має оптимальну структуру джерел фінансування (капіталу) та своєчасно розраховується за своїми зобов'язаннями.

Державним компаніям для забезпечення фінансової стійкості необхідно досягти низки цілей:

- підтримання прийняттого рівня платоспроможності й ліквідності;
- скорочення циклу обігу грошових коштів;
- повнота та своєчасність покриття потреби підприємства в капіталі для фінансування його операційної, інвестиційної й фінансової діяльності;

- забезпечення ефективності використання власних і залучених фінансових ресурсів підприємства шляхом їх оптимального розподілу в часі та просторі;
- пошук нових джерел формування грошових потоків та їх оптимізація в розрізі окремих видів;
- вчасне реагування на ринкові сигнали, що свідчать про розгортання фінансової кризи;
- формуванням резерву ліквідності;
- зниження витрат підприємства.

Обов'язковою умовою забезпечення фінансової стійкості суб'єкта господарювання є ефективне управління його фінансовими операціями (грошовими потоками).

Серед провідних економістів побутує думка, що менеджери підприємства повинні надавати перевагу аналізу грошових потоків (руху грошових коштів), аніж аналізу прибутків і збитків.

Чистий грошовий потік є менш схильним до спотворень, ніж чистий прибуток. Причиною цього є те, що метод нарахувань, який дає величину прибутку, покладається на відстрочки та оцінювання (визнання чи невизнання доходів), що спричиняє більш високий ступінь суб'єктивізму, ніж при визначенні чистого грошового потоку.

Прибуток відображає грошові та негрошові доходи, отримані підприємством за певний час, що

не збігається з реальними надходженнями грошових коштів. Прибуток визначається після здійснення продажу, а не після надходження грошових коштів. Витрати на виробництво продукції при розрахунку прибутку можуть враховуватися як до так і після реалізації продукції, а не на момент сплати.

Формування окремих доходів і витрат, які впливають на суму прибутку, не впливає на надходження або витрачання грошових коштів.

Існує низка причин, у результаті яких підприємство може мати прибуток і бути неплатоспроможним, і навпаки, бути платоспроможним і мати збиток, зокрема:

1. На показник прибутку впливає використання різних методів відображення в обліку окремих господарських операцій (наприклад, способи списання матеріальних витрат на виробництво, методи нарахування амортизації), а на показник грошового потоку це ніяк не впливає.

2. При розрахунку прибутку за період, який аналізується, не враховуються капітальні та фінансові інвестиції, зроблені у цьому періоді (вони списуються частинами у результаті нарахування амортизації протягом усього терміну корисного використання об'єкта, на який вони були витрачені), а у складі грошового потоку вони займають велику частку.

3. Впливають на величину прибутку негрошові витрати та доходи. Знижує величину прибутку нарахування резерву сумнівних боргів, яке не впливає на вибуття грошових коштів. Збільшує прибуток дохід від участі в капіталі, який не впливає на надходження грошових коштів.

4. Одним із джерел грошового потоку є власний капітал, який не впливає на обсяг прибутку.

5. Надходження та погашення позик не впливають на прибуток, водночас впливають на надходження та вибуття грошових коштів. Поряд з цим при розрахунку прибутку враховується сплата відсотків за користування позиковими коштами.

5. На величину грошового потоку впливає зміна складових оборотного капіталу (запаси, дебіторська і кредиторська заборгованість). При цьому авансування постачальників та погашення кредиторської заборгованості перед постачальниками призводять до відтоку грошових коштів, а погашення дебіторської заборгованості покупцями у звітному періоді не впливає на фінансовий результат, але спричинює надходження грошових коштів.

Тому фінансові аналітики порівнюють величину чистого прибутку і чистого грошового потоку.

Порівняння ж чистого руху грошових коштів з чистим прибутком

надасть змогу з'ясувати причини розбіжності між фінансовим результатом і залишком грошових коштів і зробити висновки про так званий — грошовий вміст прибутку, обсяг якого безпосередньо впливає на спроможність компанії здійснювати виплату, визначених рішенням акціонерів, дивідендів.

Аналіз грошових потоків і розрахунок чистого грошового потоку дозволяє з'ясувати, чи здатне підприємство самостійно фінансувати свою основну діяльність, чи генерує воно надлишкові грошові кошти для фінансування інших потреб, а також розкриває відмінності між прибутком і чистим грошовим потоком.

Також актуальними стають можливі методи аналізу відкритих форм звітності, у тому числі і звіту про рух грошових коштів. Така увага саме цій звітній формі приділяється у зв'язку з тим, що існує пряма залежність між рівнем управління грошовими потоками, їхньою збалансованістю, розподілом по напрямкам використання з одного боку та тривалістю фінансового циклу, недоодержанням можливого прибутку, вдалим використанням позикових коштів, застосуванням фінансових інструментів та новітніх технологій і загальним фінансовим результатом діяльності.

Таким чином, аналіз руху грошових коштів дає можливість зробити більш обґрунтовані висновки про те, в якому обсязі та з яких джерел були отримані грошові кошти, що надійшли; які основні напрями їх використання; чим пояснюється розбіжність величини отриманого прибутку і наявності грошових коштів. Дані можуть порівнюватися в динаміці за ряд періодів на основі одного або декількох звітів. Джере-

лом інформації для такого аналізу є Звіт про рух грошових коштів.

Звіт про рух грошових коштів містить важливу інформацію як для керівництва підприємства, так і для його партнерів, інвесторів і кредиторів. Звіт дозволяє визначити:

- забезпеченість підприємства грошовими коштами для погашення зобов'язань з поточної діяльності, погашення боргів, сплати податків та виплати дивідендів;
- можливості фінансування інвестицій;
- резерви для збільшення виплат персоналу;
- здатність погашення кредитів в майбутньому.

Таким чином звіт допомагає планувати інвестиційну і фінансову політику підприємства.

Зазвичай органами управління державних компаній для визначення розміру заробітної плати, зокрема посадових окладів та стимулюючих виплат менеджерам таких підприємств, враховуються показники вартості активів, чистого доходу від реалізації продукції (товарів, послуг, робіт), чистого фінансового результату, середньооблікової кількості працівників, обсягу капітальних інвестицій, погашення кредиторської заборгованості, відсутність дебіторської заборгованості.

Тому інколи менеджмент компанії може бути зацікавлений в поданні фінансової звітності в більш привабливому вигляді. Наприклад,

менеджери можуть прагнути прикрасити фінансові результати напередодні загальних зборів акціонерів з метою забезпечення виконання показників фінансових планів та забезпечення високої вартості акцій товариства.

Поряд з цим показники руху грошових коштів при визначенні розміру заробітної плати для менеджерів та членів наглядових рад таких компаній не використовуються. Хоча такі показники не менш важливі для економіки компанії, ніж обсяг чистого доходу або прибутку, вартість активів та обсяг капітальних інвестицій.

Варто зауважити, що грошові кошти є моментним показником, тому що вони відображають результати діяльності підприємства на певний момент часу, а грошовий потік — інтервальний показник, який характеризує рух коштів за певний період часу.

Наразі чинна Методика аналізу фінансово-господарської діяльності підприємств державного сектору економіки, яка затверджена наказом Міністерства фінансів України від 14.02.2006 №170, фактично не приділяє уваги аналізу руху грошових коштів. Через що виникає необхідність у розроблені підприємствами власних методик такого аналізу.

Окрім аналізу абсолютних та відносних показників руху грошових коштів, варто звернути увагу на коефіцієнтний аналіз, який по-

казує, наскільки раціонально використовуються грошові ресурси, що є в наявності у компанії.

Основними для аналізу є наступні коефіцієнти:

Коефіцієнт ліквідності грошового потоку = Грошові надходження / Грошові видатки;

Коефіцієнт ефективності грошового потоку = Чистий грошовий потік / Грошові видатки;

Коефіцієнт рентабельності грошових потоків = Чистий прибуток / Чистий грошовий потік;

Коефіцієнт окупності грошового потоку = Грошові видатки / Грошові надходження;

Коефіцієнт поповнення грошових засобів = Грошові надходження / Залишок грошових коштів;

Коефіцієнт чистого поповнення грошових засобів = Чистий грошовий потік / Залишок грошових коштів;

Коефіцієнт притоку грошових засобів = Чистий грошовий потік / Грошові надходження.

Результати такого аналізу мають важливе значення для зовнішніх користувачів фінансової звітності при вирішенні питання щодо інвестування або кредитування діяльно-

сті компанії та надійності ділового партнерства.

Таким чином, аналіз грошових потоків компанії дозволяє робити цілком обґрунтовані прогнози на перспективу, здійснювати розрахунок потоку грошових коштів у наступних періодах, приймати оперативні управлінські рішення у поточному періоді, коригувати рух грошових потоків, оцінювати результативність діяльності менеджменту компанії та її наглядової ради.

Використані джерела:

1. Кошельок, Г. В. Взаємозв'язок прибутку, грошового потоку та оборотного капіталу підприємства. Економічний аналіз: зб. наук. пр. 2016. Т. 25, №2. С. 86–92.
2. Багацька К.В. Методичні підходи до аналізу грошових потоків. Економічний аналіз. 2012. Вип.10, Ч. 4. С.11–14.

Марія Васильцова,
заступник директора
департаменту — начальник
відділу інспектування у галузі
промисловості, енергетики,
транспорту та фінансових послуг
Департаменту контролю
у галузі промисловості,
енергетики, транспорту
та фінансових послуг

Олег Павлусь,
заступник начальника відділу
державного фінансового
аудиту в енергетичній галузі
Департаменту контролю
у галузі промисловості,
енергетики, транспорту
та фінансових
послуг

ЖИТЛО ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦЯМ: ЯК ЦЕ ПРАЦЮЄ

Чинна система забезпечення житлом військовослужбовців Національної гвардії України регулюється:

Житловим кодексом Української РСР;

Законом України «Про соціальний і правовий захист військовослужбовців та членів їх сімей» від 20.12.1991 №2011-ХІІ;

Порядком забезпечення військовослужбовців та членів їх сімей житловими приміщеннями, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 03.08.2006 №1081;

постановою Кабінету Міністрів України «Деякі питання забезпечення житлом військовослужбовців та інших громадян» від 02.09.2015 №728;

Інструкцією з організації забезпечення, надання військовослужбовцям Національної гвардії України та членам їх сімей житлових приміщень, затвердженою наказом Міністерства внутрішніх справ України від 28.07.2007 №278;

Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, затвердженим постановою Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 №147.

Соціальна основа цих законодавчих актів була розроблена ще за радянських часів.

Низький рівень забезпечення житлом військовослужбовців та членів їх сімей тривалий час залишається нерозв'язаною проблемою. Попри те, що держава щороку виділяє бюджетні кошти на закупівлю і будівництво нового житла для військовослужбовців та квартирна черга зменшується повільно, а подекуди навпаки збільшується.

На квартирному обліку, який в НГУ здійснюють затверджені за переліком військові частини, перебуває близько 4,7 тис. військовослужбовців та членів їх сімей, які очікують на поліпшення житлових умов.

Для виконання житлових зобов'язань перед військовослужбовцями НГУ потребує значних зобов'язань.

Сьогодні військовослужбовці можуть розраховувати на два види житла:

- службове (казарми, гуртожитки, службові помешкання);
- постійне (квартира у приватну власність чи грошова компенсація на самостійне придбання житла).

В основі вибору методів забезпечення житлом військовослужбовців має лежати реальний аналіз ситуацій на ринку нерухомості, попит на житло в конкретному регіоні та співвідношення ціни та якості.

Суттєво поглиблює проблему низького рівня забезпечення житлом військовослужбовців відсутність концептуальних документів, які мають визначити для НГУ пріоритетний механізм (будівництво, закупівля квартир, грошова компенсація, іпотечна програма тощо).

Так, на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців НГУ упродовж 2022–2023 рр. з державного бюджету спрямовано кошти в обсязі 585,1 млн грн, з яких використано 554,9 млн грн. Із загального обсягу бюджетних при-

значень 61% становлять видатки на придбання житла на вторинному ринку.

Недосконалість нормативно-правового регулювання забезпечення житлом військовослужбовців не дозволяють максимально ефективно використовувати бюджетні кошти.

Порядком використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво (придбання) житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу, затвердженою постановою Кабінету Міністрів України від 16.02.2011 №147 передбачено, що придбання житла для військовослужбовців, осіб рядового і начальницького складу на умовах пайової участі та на вторинному ринку здійснюється на конкурсних засадах. Конкурсна комісія публікує інформацію про проведення конкурсу, в якій зокрема зазначаються вимоги до житла, яке придбається, та визначає переможця конкурсу.

Переможцем визначається учасник конкурсу, який подав найвигіднішу конкурсну пропозицію, за якою вартість придбання 1 кв. м загальної площі житла на умовах пайової участі та на вторинному ринку в регіонах України є найнижчою серед запропонованих. Інших критеріїв для оцінки пропозицій учасників Порядок використання коштів не містить.

Порядок використання коштів не визначає граничний розмір вартості придбання 1 кв. м загальної площі житла (мінімальний та максимальний), що викупується або будується.

Із-за відсутності нормативно-правового врегулювання механізму визначення граничної вартості придбання 1 кв. м загальної площі на вторинному ринку житла для військовослужбовців та членів

їх сімей, підходи до визначення такої вартості різні.

Жодним нормативно-правовим актом не встановлено механізму пошуку вільних житлових приміщень; норм про обов'язковість застосування при закупівлі житла на вторинному ринку, зокрема, положень Закону України «Про оцінку майна, майнових прав та професійну оціночну діяльність в Україні» в частині проведення оцінки майна, а також критеріїв визначення придатності житлових приміщень, придбаних на вторинному ринку.

Запроваджений механізм управління квартирним обліком військовослужбовців, відсутність цифрової автоматизованої системи наповнення, ведення та управління квартирним обліком нівелюють принцип справедливості.

Процедура зарахування на облік є застарілою, неунормованою, заснована на паперовому документообігу. Для реєстрації в черзі військовослужбовцям необхідно зібрати багато різних документів. Ця обтяжлива процедура забирає багато часу. Відсутність прозорої системи управління квартирним обліком військовослужбовців є вкрай негативним фактором.

Згаданий вище Порядок використання коштів, передбачених у державному бюджеті на будівництво і придбання житла для військовослужбовців, не містить зобов'язання проводити закупівлю житла через електронні майданчики закупівель.

Тому цей документ не відповідає таким сучасним принципам системи електронних закупівель, як: добросовісна конкуренція серед учасників; максимальна економія, ефективність та пропорційність; відкритість та прозорість на всіх стадіях закупівель; недискримінація учасників та рівне ставлення до них; об'єктивне та неупереджене визначення переможця закупівлі; запобігання корупційним діям і зловживанням.

Українська система житлового забезпечення військовослужбовців з її застарілим законодавством, величезними чергами потребує суттєвого реформування, що допоможе забезпечити прозорість й унеможливити корупційні дії.

Ситуація із заборгованістю із житлового забезпечення військовослужбовців вимагає негайної уваги та реформування системи. Житлове забезпечення становить соціальну проблему, для вирішення якої необхідно створити нову систему соціального захисту військовослужбовців із використанням прозорих процесів та кращих міжнародних практик.

Світлана Нагорна,
головний державний фінансовий
інспектор відділу інспектування
органів влади та правоохоронних
органів Департаменту
контролю в галузі оборони, в
правоохоронних органах
та органах влади

ПРО СТАНДАРТИ РЕЧОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ

Хотілося б підняти питання щодо існуючих стандартів речового забезпечення військовослужбовців Національної гвардії України, а саме щодо стандартів військової форми одягу для таких військовослужбовців.

Відповідно до абз. 2 п. 1 ст. 9 Закону України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII (зі змінами) Національна гвардія України комплектується військовослужбовцями, які проходять військову службу за контрактом та за призовом.

При цьому, відповідно до п. 5 ст. 7 Закону України «Про військовий обов'язок і військову службу» від 25.03.1992 № 2232-XII (зі змінами), зразки військової форми одягу та загальні вимоги до знаків розрізнення військовослужбовців розро-

бляються та затверджуються Міністерством оборони України.

Абзацом 2 п. 3 ст. 20 Закону України «Про Національну гвардію України» від 13.03.2014 № 876-VII (зі змінами) також передбачено, що зразки спеціального одягу, взуття та спорядження військовослужбовців Національної гвардії України, засоби індивідуального захисту та інші предмети їх речового майна розробляються Міністерством внутрішніх справ України та затверджуються Міністерством оборони України.

Користуючись зазначеною нормою, Міністерство оборони України своїм Наказом від 18.07.2017 № 370, зокрема, затверджує зразки військової форми одягу для військовослужбовців, передбачаючи можливість змінювати конструк-

цію предметів військової форми одягу. Дозволяється застосовувати інші високоякісні сучасні матеріали, визначати їх сировинний склад та кольори для виготовлення форми одягу, взуття, спорядження та знаків розрізнення.

Так, 22.12.2018 Міністерством оборони України були впроваджені технічні умови ТУУ 13.2-00034022-024:2015 (з повідомленням про зміни №3) на Тканини бавовняні та змішані для виготовлення верху форменого та спеціального одягу, з урахуванням яких було розроблено та затверджено технічні умови або технічні специфікації на предмети речового забезпечення — елементи військової форми одягу, якими мають забезпечуватись усі військовослужбовці в Україні.

Згідно зазначених ТУ на тканини, з яких має бути пошитий формений та спеціальний формений одяг, впроваджених Міністерством оборони України, в залежності від типу одягу тканини поділяються на п'ять типів:

Поверхнева густина та розривальне навантаження — це параметри, які відповідають за міцність тканини та її зношуваність, повітропроникність — параметр, який показує скільки повітря пропускає тканина, а гігроскопічність — параметр, який показує, яку кількість рідини може утримувати тканина, відводячи її від шкіри військовослужбовця.

Бавовна — це натуральний матеріал, що отримується з рослинного волокна бавовняної рослини. Він відрізняється високим поглинанням, гарною повітропроникністю і м'якістю, добре зберігає тепло, має довговічність, є гіпоалергеном, проте у чистому вигляді має середню стійкість до механічних впливів та при низьких показниках поверхневої густини — посередню міцність, а також низькі показники еластичності.

Поліестер — синтетичний матеріал, виготовлений із полімерів (продукт штучного походження, виробляється з нафти). Він має

Тип	Склад, %	Поверхнева густина, г/м ²	Розривальне навантаження, кгс	Повітропроникність, дм ³ /м ² с	Гігроскопічність, дм ³ /м ² с
1	бавована 100	300±15	≥ 80/50	≥ 20	≥ 10
2		260±13			
3	бавована 65, поліестер 35	230±13		≥ 20	≥ 6
4		220±13			
5	бавована 50, нейлон 50	220±13			

гарну міцність, еластичність і стійкість до механічних впливів, не вбирає запахи і легко миється, проте може визивати алергічні реакції, характеризується низьким рівнем гігроскопічності.

Нейлон — синтетичний матеріал, виготовлений з поліамідів (продукт штучного походження, виробляється з пластикових волокон, оброблених уксусною кислотою). Має максимальну, у порівнянні з поліестером та бавовною міцність та стійкість до механічних впливів, помірну еластичність, є гіпоалергеном, має низькі показники повітропроникності та гігроскопічності.

Як бачимо, згідно цих ТУ, мінімальний вміст бавовни у змішаних тканинах у випадку з поєднанням її з поліестером становить 65%, у випадку їх поєднання з нейлоном — 50%, а у випадку з першим та другим типами тканини передбачено стовідсотковий вміст бавовни. Це дає форменому одягу характеристики, що забезпечують військовослужбовця міцним, еластичним гіпоалергеним м'яким та комфортним одягом, який добре дихає та відводить від шкіри піт.

Проте наприкінці 2022 р. з невідомих причин, посилаючись на право застосовувати інші високоякісні сучасні матеріали, визначати їх сировинний склад та кольори для виготовлення форми одягу, надане в примітках до зразків військової форми одягу та загальних вимог до знаків розрізнення військовослужбовців та ліцеїстів військових ліцеїв, затверджених наказом Міністерства оборони України від 18.07.2017 № 370, спеціалістами Головного управління Національної гвардії України розробляються власні технічні вимоги на тканини бавовняні та змішані для виготовлення верху форменого та спеціального одягу від 29.12.2022 № 89 і затверджуються тимчасово виконуючим обов'язки заступника командувача з тилу — начальником логістики Національної гвардії України без узгодження та затвердження спеціалістами та посадовими особами Міністерства оборони України.

Також, з урахуванням технічних вимог до тканин від 29.12.2022 № 89, наприкінці 2022 — початку 2023 р. було розроблено спеціалістами Головного управління Національної гвардії України власні технічні вимоги до різних зразків форменого одягу військовослужбовців Національної гвардії України, які також затверджуються тимчасово виконуючим обов'язки заступника командувача з тилу — начальником логістики Національної гвардії України без узгодження та затвердження спеціалістами та посадовими особами Міністерства оборони України.

При цьому, деякі зразки форменого одягу, як і раніше, використовуються за технічними умовами та технічними специфікаціями Міністерства оборони України.

Згідно зазначених технічних вимог від 29.12.2022 №89, тканини, з яких має бути пошитий формений та спеціальний формений одяг військовослужбовців Національної гвардії України по фізико-механічним та фізико-хімічним показникам та видам обробки, мають розподілятися вже на 12 типів.

Перші 5 типів мають характеристики, аналогічні до характеристик тканин, викладених у технічних умовах, затверджених Міністерством оборони.

При цьому, у технічних вимогах від 29.12.2022 №89 також з'являються:

Варто зазначити, що під час ведення широкомасштабних воєнних дій (з 24.03.2022) військовослужбовці Національної гвардії переважно забезпечуються (зимовою, демісезонною та літньою) польовою та спеціальною формою одягу, елементи якої, у переважній більшості, відшиваються та придбаваються протягом 2023–2024 рр. Національною гвардією України саме за технічними вимогами, розробленими та затвердженими Національною гвардією України з тканин, віднесених саме до типів 6–10, з низьким відсотковим вмістом бавовни, та високим відсотковим вмістом поліестеру.

Тип	Склад, %	Поверхнева густина, г/м ²	Розривальне навантаження, кгс	Повітропроникність, дм ³ /м ² с	Гігроскопічність, дм ³ /м ² с
6	бавована 50, поліестер 50	220±13	≥ 100/53	0	0
7		не менше 240	≥ 140/55		
8		220±11	≥ 90/60		
9	бавована 35, поліестер 65	210±15	≥ 130/65	≥ 40	≥ 6
10					
11	бавована 58, поліестер 39, еластин 3	170±10	≥ 100/40		
12		245±10	≥ 125/75		

Олександр Гніздило,

головний державний аудитор відділу державного фінансового аудиту діяльності суб'єктів господарювання Департаменту контролю в галузі оборони, в правоохоронних органах та органах влади

Світлана Федорук,

начальник відділу інспектування органів влади та правоохоронних органів Департаменту контролю в галузі оборони, в правоохоронних органах та органах влади

МОДЕРНІЗАЦІЯ БУХГАЛТЕРСЬКОГО ОБЛІКУ ТА ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В ДЕРЖАВНОМУ СЕКТОРІ

В Україні, як і в інших країнах світу, передумовою для вдосконалення бухгалтерського обліку та звітності в державному секторі є запровадження Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору, що розробляються Комітетом з питань державного сектору Міжнародної федерації бухгалтерів. В їх основу покладено узагальнення найкращої світової практики обліку та звітності у сфері управління державними фінансами.

На сьогодні в Україні триває процес реформування системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі з урахуванням вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку для державного сектору шляхом запровадження національних положень (стандартів) бухгалтерського

обліку в державному секторі, розроблених на основі міжнародних стандартів.

Задля модернізації системи бухгалтерського обліку та підвищення рівня якості та порівнянності фінансової інформації упродовж 2007–2015 рр. реалізовувалися завдання і заходи Стратегії модернізації системи бухгалтерського обліку в державному секторі, що затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 16.01.2007 №34, а у подальшому розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 №437-р схвалено Стратегію модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 р. (далі — Стратегія).

Реалізація Стратегії спрямована на створення до 2025 р. єдиного

інформаційного простору в бухгалтерському обліку, який ґрунтується на застосуванні національних положень (стандартів) і використанні плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі всіма суб'єктами державного сектору та удосконаленні моделі бухгалтерської служби.

Перш за все, Стратегія передбачає удосконалення нормативно-правової бази з бухгалтерського обліку та фінансової звітності. В рамках цього завдання передбачено переклад міжнародних стандартів фінансової звітності українською мовою для їх подальшої імплементації в національні стандарти, підготовка методичних рекомендацій тощо.

Другим за пріоритетністю завданням Стратегії є удосконалення системи бухгалтерського обліку. Важливою складовою реалізації цього напрямку є адаптація інформаційно-аналітичної системи Казначейства для застосування плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі в контексті підготовки інформації про виконання бюджетів. Крім того, Мінфін планує провести аналіз можливості відображення операцій із виконання бюджетів за методом нарахувань у бухгалтерському обліку.

Третій напрям модернізації бухгалтерського обліку — підвищення прозорості та якості в фінансовій звітності. В рамках цього напрямку планується забезпечити застосування повного пакету національних стандартів і плану рахунків обліку в державному секторі. Важливим завданням стає консолідація фінансової звітності — стратегія передбачає визначення та затвердження її структури, розробку методичних рекомендацій, забезпечення внутрішнього контролю та публікації річних звітів.

Четверте — підвищення кваліфікації представників бухгалтерських служб і вдосконалення системи їх підготовки. Тут Мінфін планує розробити та провести навчальні заходи, створити електронну платформу для дистанційного навчання та навіть запровадити нову модель організації бухгалтерських служб.

П'яте — створення інформаційно-аналітичної системи бухгалтерського обліку. Існуючий програмний продукт Казначейства планується модернізувати і, разом з тим, створити уніфіковану програму для ведення обліку бюджетними установами. Програма має бути інтегрованою в облікову систему Казначейства, а також в систему подання електронної звітності.

Якщо вдасться досягнути запланованих завдань і реалізувати основну частину заходів по модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі, то отримані результати забезпечать:

- підвищення рівня відкритості, достовірності та прозорості фінансової звітності з метою забезпечення ефективності прийняття управлінських рішень у сфері державних фінансів;
- порівнянність показників фінансової звітності державного сектору України та державного сектору інших країн;
- консолідацію фінансової звітності на різних рівнях;
- запровадження якісно нової системи підготовки та перепідготовки кадрів бухгалтерських служб суб'єктів державного сектору;
- підвищення статусу керівників бухгалтерських служб суб'єктів державного сектору та ефективності їх діяльності.

Це має докорінно змінити існуючу систему обліку, звітності суб'єк-

тів державного сектора відповідно до вимог міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. У подальшому це дозволить удосконалити управління державними фінансами, стратегічним бюджетним плануванням і системою контролю за виконанням бюджету в цілому.

Однак через низку проблем, які характерні для державного сектора економіки України, на сьогодні існують ризики не отримання бажаних результатів від реалізації Стратегії, основні з яких подані на рис.

В країні налічується понад 34,5 тис. розпорядників та одержувачів бюджетних коштів, в тому числі 4,5 тис. — державного бюджету, 30,0 тис. — місцевого бюджету. Впо-

рядкування й оптимізація обліку цих установ дозволить покращити їх керуваність й ефективніше розпоряджатись державними коштами.

Бухгалтерський облік в установах державного сектору економіки має свої специфічні особливості:

- організація обліку в розрізі статей бюджетної класифікації;
- окремий облік отриманих асигнувань з бюджетів різних рівнів та власних надходжень;
- розподіл обліку видатків за джерелом покриття;
- окремий облік касових і фактичних видатків;
- контроль виконання кошторису видатків;
- сувора відповідність обліку і звітності вимогам нормативних документів;
- галузева специфіка обліку в установах культури, науки, освіти, управління;
- відсутність попередньої оплати за товари, послуги, виконані роботи.

Загалом, на організацію бухгалтерського обліку в бюджетних установах впливають такі організаційно-правові особливості їх діяльності як форма власності (державна

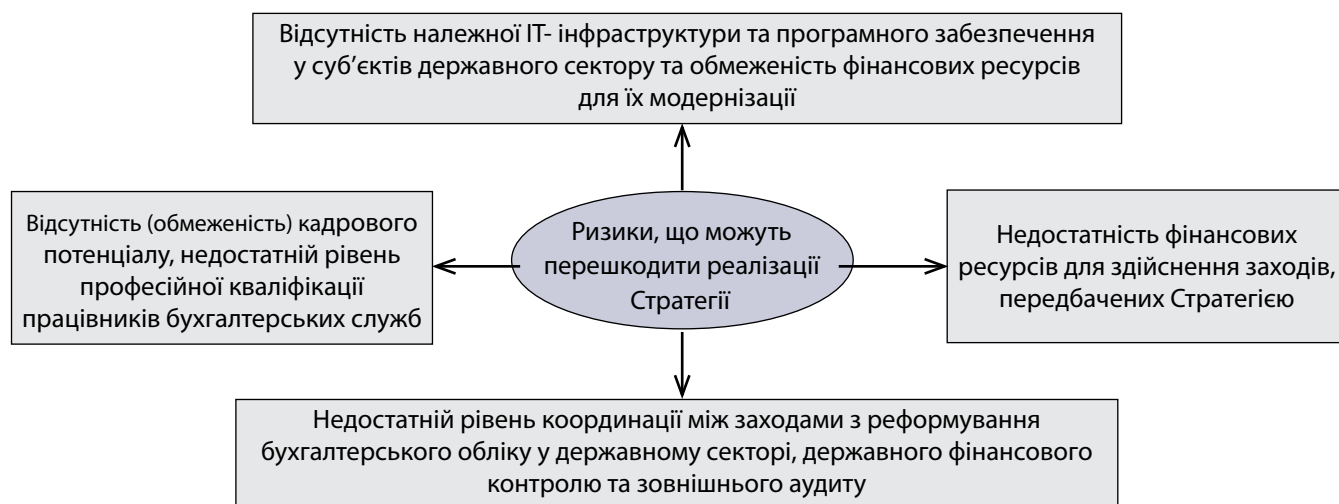

Рис. Ризики, що можуть перешкодити реалізації Стратегії

чи комунальна), організаційна структура установи, бюджетні установи є неприбутковими, які в процесі надання нематеріальних послуг здійснюють видатки (платежі, що не підлягають поверненню) тощо.

Трансформація системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному сектор економіки України шляхом приведення її у відповідність до міжнародних стандартів та вимог забезпечить високу якість облікової інформації та створить умови ефективної реалізації всіх без винятку функцій управління, що у сукупності є ключовим шляхом покращення дотримання фінансово-бюджетної дисципліни усіх учасників бюджетного процесу.

Оцінку реалізації Стратегії щодо модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі дано за

п'ятьма стратегічними напрямками (завданнями) у табл.

Стосовно першого завдання Стратегії, то на сьогодні розроблено на основі міжнародних стандартів та впроваджено 20 Національних положень (стандартів) бухгалтерського обліку в державному секторі в які вносилися зміни, а також напрацьовано Міністерством фінансів України Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку основних засобів, нематеріальних активів, запасів та щодо облікової політики суб'єктів державного сектору. Переклад міжнародних стандартів з метою імплементації їх положень в національні положення (стандарти) в процесі розробки.

Здійснено заходи з удосконалення системи бухгалтерського обліку шляхом застосування плану рахунків бухгалтерського обліку в

Таблиця

Найменування завдання	Найменування заходу	Процес реалізації
Удосконалення нормативно-правової бази з бухгалтерського обліку та фінансової звітності	– забезпечення перекладу на українську мову міжнародних стандартів з метою імплементації їх положень в національні положення (стандарти); – розроблення національних положень (стандартів) на основі міжнародних стандартів; – розроблення змін до національних положень (стандартів) у зв'язку із змінами міжнародних стандартів та з урахуванням змін у національному законодавстві; – розроблення методичних рекомендацій до національних положень (стандартів)	Виконано на 75%. Заходи реалізуються успішно
Удосконалення системи бухгалтерського обліку	– забезпечення адаптації інформаційно-аналітичної системи Казначейства з метою застосування плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі для підготовки інформації про виконання бюджетів; – проведення аналізу щодо можливості відображення в бухгалтерському обліку за методом нарахувань операцій з виконання бюджетів	Виконано на 75%. Заходи перебувають в процесі реалізації
Підвищення рівня прозорості та якості фінансової звітності	– забезпечення застосування розпорядниками бюджетних коштів та фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування для складення фінансової звітності повного пакета національних положень (стандартів) та плану рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі з метою — консолідації звітності операцій з виконання бюджетів; – визначення структури консолідації фінансової звітності з метою оптимізації витрат на обробку інформації та забезпечення підвищення якості фінансової звітності; – розроблення методичних рекомендацій щодо консолідації фінансової звітності Казначейством; – забезпечення оприлюднення річної фінансової звітності та консолідованої фінансової звітності; – забезпечення здійснення внутрішнього контролю за веденням бухгалтерського обліку та складанням фінансової звітності	Виконано на 100%. Заходи успішно завершено

Найменування завдання	Найменування заходу	Процес реалізації
Удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерських служб	– розроблення програми навчання та підвищення кваліфікації працівників Казначейства, працівників бухгалтерських служб головних розпорядників бюджетних коштів та фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування з питань застосування національних положень (стандартів); – забезпечення проведення заходів щодо навчання та підвищення кваліфікації працівників бюджетних установ та фондів загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування з питань застосування національних положень (стандартів); – створення електронної платформи для проведення заходів щодо навчання та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерських служб в дистанційному режимі; - розроблення методичних рекомендацій з проведення оцінки роботи головного бухгалтера суб'єкта державного сектору; – забезпечення модернізації бухгалтерських служб суб'єктів державного сектору з метою підвищення ефективності їх діяльності та оптимізації повноважень бухгалтерів: розроблення нової моделі організації бухгалтерських служб (організаційна структура, кваліфікаційні вимоги, повноваження та система оплати праці працівників бухгалтерських служб); – апробація розробленої моделі організації бухгалтерських служб головними розпорядниками бюджетних коштів; запровадження нової моделі організації бухгалтерських служб розпорядниками бюджетних коштів.	Виконано на 50%. Заходи перебувають в процесі реалізації
Створення та впровадження інформаційно-аналітичної системи ведення бухгалтерського обліку та складення фінансової звітності суб'єктами державного сектору	– забезпечення модернізації програмного продукту Казначейства для консолідації фінансової звітності; – підготовка технічних та функціональних вимог для ІТ-систем, необхідних для автоматизації бухгалтерського обліку та складення фінансової звітності розпорядниками бюджетних коштів та фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування; – розроблення з урахуванням вимог у сфері технічного захисту інформації уніфікованого програмного продукту з ведення бухгалтерського обліку та складення фінансової звітності розпорядниками бюджетних коштів та фондами загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування, інтегрованого до облікової системи Казначейства і системи подання електронної звітності.	Виконано на 80%. Заходи перебувають в процесі реалізації

державному секторі органами Казначейства. Дослідниками вивчаються можливості відображення в бухгалтерському обліку операцій з виконання бюджету за методом нарахувань.

В Україні суб'єкти державного сектору застосовують модифікований касовий метод та метод нарахувань. Бухгалтерський облік виконання державного і місцевого бюджетів ведеться за касовим методом із застосуванням методу нарахування за окремими операціями (облік державного боргу, зобов'язань розпорядників бюджетних коштів).

Операції за доходами та видатками відображаються в бухгалтерському обліку в момент проведення відповідних платежів, а операції з фінансування бюджету — в момент руху коштів з одночасним відображенням активних операцій або боргу.

Бюджетними установами і державними цільовими фондами в частині виконання кошторисів облік ведеться за методом нарахування, відповідно до якого операції та події визнаються в момент їх виникнення, незалежно від дати надходження або сплати коштів (або їх еквівалентів).

З метою підвищення рівня прозорості та якості фінансової звітності розпорядники бюджетних коштів та фонди загальнообов'язкового державного соціального і пенсійного страхування складаючи фінансову звітність керуються національними положеннями (стандартами) та планом рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі для консолідації звітності операцій з виконання бюджетів, а також методичними рекомендаціями розробленими Казначейством. Окрім того, забезпечують здійснення постійного внутрішнього контролю за веденням бухгалтерського обліку та складанням фінансової звітності.

Важливим завданням Стратегії є удосконалення системи підготовки та підвищення кваліфікації працівників бухгалтерських служб, що передбачає проведення конференцій, семінарів, тренінгів з бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності для головних розпорядників коштів, зокрема. Аналіз чинних нормативних документів показує, що для реалізації завдання за цим напрямом існує потреба їх актуалізації та внесення змін. Це стосується «Типового положення про бухгалтерську службу бюджетної установи» затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 26.01.2011 №59, «Порядку проведення оцінки виконання головним бухгалтером бюджетної установи своїх повноважень» затвердженого наказом Міністерства фінансів України від 01.12.2011 №1537 і листа Мінфіну «Щодо окремих питань діяльності бухгалтерської служби бюджетної установи» від 15.03.2019 №35220-07-10/7324. Окрім того, цими документами регламентовано загальний підхід до побудови бухгалтерської служби та вимог до головних бухгалтерів бюджетних установ.

Саме тому при розробленні нової моделі організації бухгалтерських служб потрібно враховувати різні функціональні характеристики бюджетних установ як розпорядників бюджетних коштів.

У межах реалізації завдання Стратегії щодо створення та впровадження інформаційно-аналітичної системи ведення бухгалтерського обліку та складання фінансової звітності суб'єктами державного сектору модернізовано порядок казначейського обслуговування

виконання бюджетів шляхом запровадження інформаційно-аналітичної системи «Є-Казна», запроваджено роботу порталу «Є-Дата», що дають змогу в режимі реального часу відслідковувати стан рахунків державного і місцевого бюджетів, оцінювати обсяги бюджетних зобов'язань, здійснювати превентивний контроль витрат та їх цільове призначення, а також приймати в оперативному порядку фінансову звітність розпорядників бюджетних коштів. Казначейством створена Система подання електронної звітності розпорядниками та одержувачами бюджетних коштів і державними цільовими фондами (АС «Є-Звітність») з використанням якої, починаючи зі звіту за перше півріччя 2018 р., складається фінансова та консолідована фінансова звітність про виконання державного та місцевих бюджетів за формами, затвердженими наказами Міністерства фінансів України.

Казначейство постійно проводить роботу з вдосконалення системи дистанційного обслуговування (СДО) клієнтів «Клієнт Казначейства-казначейство». Так, у 2021-му нарощені технічні потужності системи дозволили суттєво збільшити кількість одночасних підключень, а відповідно і кількість користувачів, що можуть одночасно працювати в СДО та розширено її функціональні можливості.

Окрім того, запроваджено електронну систему взаємодії органів Казначейства та контролюючих органів в процесі повернення платежів, помилково та (або) зарахованих до бюджету; сервіс інформаційної взаємодії із Мінфіном тощо.

Грунтуючись на результатах проведених досліджень, можемо зробити висновок про необхідність подальшої реалізації завдань Стратегії щодо модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі. Причому пріоритетними заходами є розроблення методичних рекомендацій до всіх національних положень (стандартів), забезпечення перекладу на українську мову міжнародних стандартів з метою імплементації їх положень в національні положення (стандарти), забезпечення проведення систематичних заходів щодо навчання та підвищення кваліфікації працівників бюджетних установ; пе-

регляд нормативних документів і своєчасне внесення в них зміни та вдосконалення програмного забезпечення ведення обліку й складання фінансової звітності суб'єктами державного сектору економіки. Реалізація їх дасть можливість посилити бюджетний потенціал.

Використані джерела:

1. Стратегія модернізації системи бухгалтерського обліку та фінансової звітності в державному секторі на період до 2025 р., затверджена розпорядженням Кабінету Міністрів України від 20.06.2018 №437-р [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/437-2018-%D1%80>.
2. Бюджетний кодекс України від 07.10.2010 №2592-VI [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/2456-17>.
3. Національні положення (стандарти) бухгалтерського обліку в державному секторі [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/nacionalni-polozhennja-%28standarti%29-buhgalterskogo-obliku-v-derzhavnomu-sektori?category=bjudzhet&subcategory=buhgalterskij-oblik-u-derzhavnomu-sektori>

4. Методичні рекомендації з бухгалтерського обліку для суб'єктів державного сектору, затверджені наказом Мінфіну від 23.01.2015 №11 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://www.minfin.gov.ua/news/view/metodychni-rekomendatsii-po-zastosuvanniu-natsionalnykh-polozhen-standartiv-bukhhalterskoho-obliku-v-derzhavnomu-sektori>
5. Порядок заповнення форм фінансової звітності в державному секторі, затверджений наказом Мінфіну від 28.02.2017 №307 [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1547-17>.
6. План рахунків бухгалтерського обліку в державному секторі, затверджений наказом Мінфіну від 31.12.2013 №1203.

Тетяна Ярославцева,

головний державний аудитор відділу державного фінансового аудиту в галузі сім'ї, молоді та спорту Департаменту контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації

Ірина Лозова,

головний державний аудитор відділу державного фінансового аудиту в галузі сім'ї, молоді та спорту Департаменту контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації

Ліна Мілютіна,

головний державний аудитор відділу державного фінансового аудиту в галузі освіти Департаменту контролю у галузі освіти, науки, спорту та інформації

ОБЛІК МАТЕРІАЛІВ ПОВТОРНОГО ВИКОРИСТАННЯ

Під час заходів державного фінансового контролю досить часто зустрічаються порушення, пов'язані з обліком поворотних товарно-матеріальних цінностей.

Це переважно є результатом ремонтних, будівельних, реставраційних робіт, реконструкцій тощо.

Для прикладу.

У результаті зносу старого об'єкта з'являються поворотні ресурси.

Іншими словами їх називають товарно-матеріальні цінності (далі — ТМЦ), які можна використовувати в господарській діяльності.

Отже, поворотні матеріали це — матеріали, які придатні для повторного використання (будівельні матеріали, вироби, конструкції).

При цьому до вторинних ресурсів відносять утилізовані відходи (цегляний, бетонний лом, асфальтобетонний або цегляний щебінь, металобрухт, деревина тощо).

Варто також урахувати, що будівельне сміття ніякої цінності не становить, тому його в обліку не відображають, але здійснюють витрати з його транспортуванням, утилізацією тощо.

Таким чином, підрядник, що виконує роботи з будівництва будівлі або споруди, має справу з поворотними ТМЦ, які виникли в результаті зносу (демонтажу) старого об'єкта.

Щоб розібратися в особливостях обліку таких ТМЦ, варто звернутися до Національного стандарту ДСТУ Б Д 1.1-1:2013, затвердженого наказом Мінрегіонбуду від 05.07.2013 №293 (далі — ДСТУ-1).

Цей документ регламентує, з якого роду витратами має справу будівельна організація, як визначити величину таких витрат і як їх розмір впливає на остаточний розрахунок за договором підряду.

Облік поворотних ТМЦ у підприємця залежить від напрямку їх подальшого використання.

Це вирішує замовник — як власник знесеного об'єкта.

Замовнику також відповідальний за документальне оформлення, встановлення кількості поворотних ТМЦ, їх асортимент, технічний стан, якість тощо.

В одних випадках такі ТМЦ можуть бути використані на цьому ж будівництві, в інших — реалізовані на сторону (у т. ч. і підрядникові).

Важливою для використання є Інструкція з повторного використання виробів, обладнання і матеріалів у житлово-комунальному господарстві ВСН-39-83, яка затверджена наказом Держгромадбуду від 26.12.1983 №414, але є чинною наразі, особливо розділ «Облік і зберігання виробів, обладнання і матеріалів».

Статтею 876. Цивільного Кодексу України встановлено що власником об'єкта будівництва або результату інших будівельних робіт є замовник, якщо інше не передбачено договором.

З огляду на те, що демонтовані конструкції та матеріали від розбирання є власністю замовника,

порядок поводження з вказаними матеріалами визначено Листом Міністерства регіонального розвитку та будівництва України від 11.07.2010 №2/12-21/10359.

Відповідно до зазначеного листа існує два варіанти врахування вартості матеріальних ресурсів, отриманих від розбирання будівель та споруд — матеріали, вироби і конструкції, отримані від розбирання, що використовуються на тій самій будові:

- в актах приймання виконаних будівельних робіт (типова форма №КБ-2в), та довідках про вартість будівельних робіт (типова форма №КБ-3).
- у такому випадку номенклатура, кількість і ринкова вартість матеріальних ресурсів від розбирання визначається методом експертної оцінки комісією у складі спеціалістів замовника з подальшою реалізацією матеріальних цінностей у встановленому порядку, при цьому покупцем матеріальних ресурсів може бути також підрядник (за його згоди).

Вартість таких конструкцій, виробів і матеріалів визначається шляхом експертної оцінки за цінами їх можливої реалізації з урахуванням вартості аналогічних нових конструкцій, виробів і матеріалів, ступеня зносу і подальшої їх придатності, збереженні первісних споживчих якостей, можливості повторного застосування за прямим призначенням тощо, матеріальні цінності, отримані від розбирання, прибуткуються на баланс за ціною можливої реалізації.

Застосування «правильних» підходів у питаннях обліку та оподаткування зворотних матеріалів, що виникають від розбирання будівель та споруд, а також неодноразово

використовуваних конструкцій і технічних засобів сприятиме раціональному використанню засобів підприємства при виконанні будівельних робіт.

У процесі виробництва будівельно-монтажних робіт (далі — БМР) і особливо при будівництві нових будівель та споруд будівельні організації зносять раніше побудовані будівлі та споруди.

При розбиранні цих будівель та споруд виявляються матеріальні цінності, які підлягають оприбуткуванню по бухгалтерському обліку і повторному використанні.

Компенсація власникам будівель та споруд, які знаходяться на будівельному майданчику і підлягають зносу, здійснюється за рахунок капітальних вкладень у будівництво з урахуванням грошових коштів, зазначених у гл. І зведеного кошторисного розрахунку вартості будівництва. Якщо власником таких будівель та споруд є замовник, грошові кошти на їх компенсацію зведеним кошторисним розрахунком можуть не передбачатися.

При складанні інвесторської кошторисної документації грошові кошти, які передбачається отримати від розбирання будівель та споруд, визначаються у складі зворотних сум, відображаються за підсумком відповідних кошторисів довідково (для планування замовником здешевлення відпо-

відного об'єкта за рахунок реалізації таких матеріальних ресурсів) і є грошовими коштами замовника.

Вартість матеріальних ресурсів, які планується отримати від розбирання, визначається виходячи з їх номенклатури, обсягів і цін цих ресурсів, які приймаються як за нові, за поточними відпускними цінами із застосуванням усередненого коефіцієнта зносу 0,5, крім тих, на які ціни реалізації можуть бути визначені.

Крім цього, при виробництві деяких будівельних робіт використовуються матеріали, які підлягають поверненню після закінчення виробничого процесу.

Ці матеріали зберігають свою натуральну форму протягом кількох виробничих процесів і передають свою вартість поступово.

Такі матеріали називаються оборотними (повторного використання).

До них, зокрема, відносяться шпали і рейки підкранових колій баштових кранів, дерев'яні та інші огороження, опалубка дерев'яна і металева, будівельні ліси та підмости, тимчасові розводки від магістральних і розводящих мереж електроенергії, пари, води, газу, повітря в межах будівельного майданчика тощо. Зворотні матеріали прибуткуються на баланс за ціною можливого використання (реалізації), якщо вони є оборотними або виступають у ролі замінників.

Первісна вартість запасів, що надійшли на склад у вигляді зворотних відходів виробництва, визначається за чистою вартістю реалізації, якщо такі запаси призначені для реалізації, або в оцінці їх можливого використання.

У процесі виконання робіт з розбирання будівель та споруд номенклатура, кількість та вартість матеріальних ресурсів, придатних для повторного застосування, уточнюються і фіксуються двостороннім актом, який підписується відповідними представниками замовника і підрядчика. Вартість таких конструкцій, виробів і матеріалів визначається шляхом експертної оцінки за цінами їх можливої реалізації з урахуванням вартості аналогічних нових конструкцій, виробів і матеріалів, ступеня зносу і подальшої їх придатності, збереженні первісних споживчих якостей, можливості повторного застосування за прямим призначенням тощо.

Матеріальні цінності, отримані від ліквідації основних фондів, прибуткуються на баланс за ціною можливої реалізації, при цьому у складі валових доходів та валових

витрат вони не відображаються (якщо у подальшому вони будуть реалізовані, то в цьому випадку у підприємства виникнуть валові доходи та зобов'язання за ПДВ у звичайному порядку).

У разі використання матеріальних цінностей, отриманих внаслідок ліквідації основних виробничих і невиробничих фондів при виготовленні інших основних фондів, балансова вартість відповідної групи основних фондів у податковому обліку не збільшується на вартість таких матеріальних цінностей.

Таким чином, щоб забезпечити контроль за поверненням матеріалів, їх необхідно оприбуткувати у підзвіт відповідальним особам.

Отже, при проведенні заходів державного фінансового контролю важливим є питання здійснення належним чином контролю за обліком, надходженням, використанням матеріальних ресурсів отриманих від розбирання (демонтажу).

Ніна Вестя,
головний державний фінансовий
інспектор відділу інспектування
в галузі оборони Департаменту
контролю в галузі оборони,
в правоохоронних органах
та органах влади

Тетяна Марчук,
директор Департаменту
контролю в галузі оборони,
в правоохоронних органах
та органах влади

УРЯДОВИЙ БЮЛЕТЕНЬ

ДЕЯКІ ПИТАННЯ ПОЛІТИКИ ДЕРЖАВНОЇ ВЛАСНОСТІ

Кабінет Міністрів України постановою від 29 листопада 2024 року № 1369 «Деякі питання Політики державної власності» (далі – Постанова) затвердив:

Політику державної власності;

Політику винагороди керівників державних унітарних підприємств та голів виконавчих органів господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

Політику винагороди членів наглядових рад державних унітарних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі;

Державну дивідендну політику.

Пунктом 2 Постанови установлено, що:

1) до визначення за результатами дослідження рівня винагород керівників суб'єктів господарювання недержавної форми власності ліміту винагороди керівників державних унітарних підприємств та голів виконавчих органів господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків

акцій (часток) належать державі, відповідно до якого здійснюється розрахунок винагороди керівників державних унітарних підприємств та голів виконавчих органів господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, а також розрахунок винагороди членів наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, але не пізніше 31 грудня 2025 р. визначення винагороди:

- керівників державних унітарних підприємств та голів виконавчих органів господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, здійснюється відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 1999 р. № 859 «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств» з урахуванням постанови Кабінету Міністрів України від 5 лютого 2020 р. № 141 «Питання умов і розмірів оплати праці керівників суб'єктів

господарювання державного сектору економіки»;

- голів виконавчих органів акціонерних товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій належать державі, річний розмір чистого (консолідованого) прибутку яких за результатами фінансово-господарської діяльності, відображеними у консолідованій річній фінансовій звітності, підтвердженій незалежним суб'єктом аудиторської діяльності, перевищує 1,5 млрд. гривень, у яких відповідно до Закону України «Про акціонерні товариства» створено наглядові ради, більшість членів яких становлять незалежні члени наглядової ради, здійснюється наглядовою радою таких товариств відповідно до постанови Кабінету Міністрів України від 19 травня 1999 р. № 859 «Про умови і розміри оплати праці керівників підприємств, заснованих на державній, комунальній власності, та об'єднань державних підприємств». На період дії правового режиму воєнного стану загальний річний розмір винагороди не може перевищувати загального розміру винагороди, виплаченої такій посадовій особі за останні 12 календарних місяців з урахуванням фактично відпрацьованого часу;

- членів наглядових рад державних унітарних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, здійснюється відповідно до Порядку визначення умов оплати послуг та компенсації витрат членів наглядових рад державних унітарних підприємств та господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 4 липня 2017 р. № 668.

Положення цього підпункту та нормативно-правових актів Кабінету Міністрів України, зазначених у цьому підпункті, не поширюються на винагороду керівників банків, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій належать державі, яка визначається відповідно до вимог Закону України «Про банки і банківську діяльність» та вимог, установлених Національним банком;

2) перший щорічний агрегований звіт про ефективність управління державними підприємствами, господарськими товариствами, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі (крім банків), складається Міністерством економіки разом з Міністерством фінансів за поданням суб'єктів управління об'єктами державної власності та подається Кабінетові Міністрів України до 1 липня 2026 р. за результатами фінансово-господарської діяльності державних підприємств/господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі, у 2025 році;

3) положення Державної дивідендної політики, затвердженої цією постановою, щодо визначення

розміру частини чистого прибутку (доходу), що відраховується до державного бюджету, застосовуються до результатів фінансово-господарської діяльності державних унітарних підприємств починаючи з I кварталу 2025 року.

Міністерству економіки за поданням суб'єктів управління об'єктами державної власності доручено до 31 грудня 2024 р. забезпечити здійснення розподілу (сортуння) державних унітарних підприємств, господарських товариств, у статутному капіталі яких більше 50 відсотків акцій (часток) належать державі (крім банків), за категоріями, передбаченими Політикою державної власності, затвердженою цією постановою.

ЩОДО ВРЕГУЛЮВАННЯ ДЕЯКИХ ПИТАНЬ ЗДІЙСНЕННЯ РИНКОВОГО НАГЛЯДУ ТА ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ

21 грудня 2024 року введено в дію Закон України від 09.05.2024 № 3701-IX «Про внесення змін до деяких законів України щодо врегулювання деяких питань здійснення ринкового нагляду та відповідальності суб'єктів господарювання».

Зокрема, Закон України «Про державний ринковий нагляд і контроль нехарчової продукції» доповнено новим терміном «невиконання рішення про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів», який означає невиконання всіх або частини обмежувальних (корегувальних) заходів або пов'язаних із ними дій, визначених у рішенні про вжиття обмежувальних (корегувальних) заходів.

Також суб'єкти господарювання під час здійснення ринкового нагляду та контролю продукції мають право фіксувати процес проведення планової або позапланової перевірки засобами аудіо-, фото-, та відеотехніки, не перешкоджаючи проведенню відповідної перевірки. Це право також надано і органам ринкового нагляду.

У процесі здійснення контролю продукції митні органи взаємодіють з органами ринкового нагляду, правоохоронними органами та суб'єктами господарювання.

ПРО ПРОДОВЖЕННЯ СТРОКІВ ДІЇ ВІДСТРОЧОК ВІД ПРИЗОВУ НА ВІЙСЬКОВУ СЛУЖБУ ПІД ЧАС МОБІЛІЗАЦІЇ

24 грудня 2024 року Кабінет Міністрів України прийняв постанову № 1489 «Про продовження строків дії відстрочок від призову на військову службу під час мобілізації», відповідно до якої строки дії відстрочок від призову на військову службу під час мобілізації, наданих військовозобов'язаним відповідними рішеннями Міністерства економіки згідно з постановою Кабінету Міністрів України від 27 січня 2023 р. № 76 «Деякі питання реалізації положень Закону України «Про мобілізаційну підготовку та мобілізацію» щодо бронювання військовозобов'язаних на період мобілізації та на воєнний час» або засобами Єдиного державного вебпорталу електронних послуг, які не закінчилися станом на 19 грудня 2024 р., продовжуються автоматично на один місяць, але не довше ніж до 28 лютого 2025 року.

Науково-виробничий журнал

«Фінансовий контроль»

є засобом масової інформації, в якому друкуються офіційні,
науково-виробничі, нормативні виробничо-практичні
та інформаційні матеріали Державної аудиторської служби
України та авторів з інших органів державної влади,
наукових організацій і закладів
вищої освіти України та з-за кордону

(044)-468-21-47

fincontrolnew.com.ua

dficontrol@ukr.net

9 786177 228874